

Levensbeelden

Jan van Beers

bron

Jan van Beers, *Levensbeelden*. H.J. van Kesteren, Amsterdam / C.J. Mienikus, Antwerpen 1858

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/beer008leve01_01/colofon.php

© 2016 dbnl

Opdragt aen M^r. J. van Lennep.

Nu ongeveer een jaer of vijf geleden, gaf ik mijnen eersten dichtbundel, mijne *Jongelingsdroomen* in het licht.

Moesten deze nederige bloemen, in den zonneschijn mijner jeugd ontloken, mij meer dan den welwillenden glimlach van dezen of genen vriend verwerven?

Ik geloof niet dat ik daer wel eens ernstig had over gedacht.

Genoeg was het mij, dat ik iets van mijn eigen stil gemoedsleven in hunne geuren en kleuren terugvond; - mogten ze nu nog daerbij in ons verfranschte België

hier en daer een hert te meer voor de zake der verwaerloosde moedertael innemen: hooger wenschen koesterde ik niet.

Echter vond het boekskén bijval. - Eene gelukkige omstandigheid bracht te weeg, dat er eenige exemplaren van in Holland verspreid geraekten; en daer werd mij onverwachts eene plaets ingeruimd tusschen mannen, tot welke ik nooit dan met ontzag en eerbied uit de verte had opgezien.

Mijne eenvoudige Vlaemsche Muze verkreeg, als 't ware, burgerschap in 't Noorden; in der mate dat mijn bundel *Jongelingsdroomen* thans reeds zijne VIERDE uitgave beleeft.

VII

Wat ook de oorzaak van dit buitengewoon gunstig onthael zijn moge, - zoo verwaend en onbescheiden ben ik niet, dan dat ik het uitsluitelijk aen de verdiensten mijnes arbeids toe zou schrijven.

Alleen, het legt mij eene pligt op, eene diere pligt des herten, van welke ik mij, bij 't verschijnen van dezen nieuwen bundel, kwijten kom.

Ik wil namelijk hier mijnen dank betuigen aen het Hollandsch, of laet mij liever zeggen het Noord-Nederlandsch publiek, hetwelk mij, zanger uit het losgescheurde Zuiden, zoo onverhoopt en zoo goedjonstig een tweede vaderland, een vaderland der ziele, in zijn midden ontsloten heeft.

VIII

Gij, VAN LENNEP, zijt sedert zoo lang de lieveling van het Nederlandsch volk. Uw karakter en uwe schriften zijn eene zoo zuivere verpersoonlijking van zijn karakter en zijnen geest:

Ik breng dus, met de opdracht van dezen bundel LEVENSBEELDEN, in U, den Nederlandschen volke, mijne eerbiedige hulde en mijnen diep-gevoelden dank.

LIER, den 4^{en} November 1858.

J. VAN BEERS.

Op krukken.

AEN DEN GEVOEL- EN GEESTVOLLEN TEEKENAER
ALEX. VER HUELL.

I.

De school is ten einde, - hoezee! hoerah!

Woest stormen de knapen naer buiten,
Klapwiekend als vogelen, wien men op eens
De deur van hun kooi komt ontsluiten.
O zie, wat gewemel, en hoor, wat geraes!
Wat vreugd zich weêr vrij te gevoelen!
Te loopen, te springen, te smijten, te slaen,
In een stofwolk door een te krioelen!
Zie! wat blos op die wangen, wat gloed in elk oog,
Waer de bende, met vliegende haren,

Blij-schallend of ernstig, naer d'eisch van het spel,
 Op het plein u voorbij komt gevaren!
 O! gelukkige jongens, wien 't levensgenot
 In elk lid, in elk vezeltje spartelt,
 Wen ge uw krachten ontwikkelt in 't woelige spel,
 Wen ge als veulens herombriescht en dartelt!

En daer ginder, in zijn hoeksken,
 Aen den blinden muer geleund,
 Staet de kleine Kreuple weder,
 Roerloos op zijn kruk gesteund.
 In de school streeft hij al de andren,
 Met zijn vluggen geest wel voor,
 Maer bij 't spel kan hij zich enkel
 Hinkend slepen op hun spoor.
 Zie! hoe tener zijn die leedjes,
 En hoe bleek dit zacht gelaet,
 Naest den blos en 't kloek gestel van
 Die hij droomend gadeslaet!
 Arme kleine! zeg, het gaet u
 Zeker vlijmend door 't gemoed,
 Daeglijks zoo die vreugd te aenschouwen,
 Waer ge nimmer meê aen doet?

Maer hij luistert niet; - zijn ziele
Hangt geheel aen wat hij ziet!
In verbeelding joelt hij mede,
Worstelt, kraeit viktorie, vliedt,
Huppelt, klautert, zweept den draeitol,
Jaegt den reep in dolle vlugt,
Danst op stelten, volgt den kaetsbal
Op en neder door de lucht; -
En, verslonden, opgetogen,
Slaekt, och arme! soms zijn mond
Meê een vreugdekreet, en zwaeit hij
Tripplend met zijn kruksken rond! -
Zielsbegoochling! hemelbalsem!
Vloei, vloei lang nog in dit hert!
Al te ras komt de uer toch, dat ge
Wegdampt bij den gloed der smert, -
Al te ras toch voelt de Kreupele
Wat al stil-verkropten druk
Hij door 't leven vaek met zich sleept,
Die zich voortsleept op een kruk!

II.

' t Is kermis! ' t is kermis! de dartle viool
 Strooit zilvren, blij-hupplende toonen
 Door 't wemelend loover, en zingt: Komt op!
 Komt, jeugdige knapen en schoonen!
 Komt op! ' t is hier zoo koel in 't bosch!
 Waer zoudt ge toch lustiger dansen,
 Dan op 't roodbruin mos, dat de avondzon
 Besprenkelt met goudene glansen! -
 En daer nemen de rijen hun dwarlenden draei,
 Daer wiegen en vliegen de paren,
 En gieren en zwieren en wervlen door een,
 Of een reuzenzweep ze omme deed varen.
 En zie! bij 't vlugtige zwenken, zie!
 Wat gloeijen, wat stralen die kaken!
 Wat schittren die oogen, van 't wild genot
 Dat het zwendelend zwirlen doet smaken!
 Want ja! - dus arm in arm, dus hert
 Aen hert, met een teeder-beminde,
 Te tuimelen in den wielenden wals,
 Tot de boomen, tot alles verzwinde;

Tot ge niets meer om u heen ontwaert,
 Dan een lichtwolk, meëdraaijende in 't ronde;
 Tot ge niets meer hoort, dan het gloeiend woord
 U toeruischend uit hijgenden monde,
 Niets meer ziet dan twee oogen, waerin uw ziel
 Met een zusterziel samen komt vlieten: -
 O! wat hooger, wat hemelscher zaligheid
 Kan de jeugd hier op aerde genieten!

Denkt ge dat, gij, bleeke droomer,
 Die den bonten dans zoo lang
 Reeds, door 't hazelaren loover,
 Afspiedt van op uwe bank?
 Denkt ge dat, terwijl gij de oogen
 Zoo vol smert ten hemel slaet,
 En de kruk krampachtig vastgrijpt,
 Die aen uwe zijde staet?
 Ja, 't moet hellefoltring wezen,
 In zijn jong, onstuimig bloed
 Al den vreugddorst voelen blaken,
 Die de jeugd opbruischen doet;
 En de dorgeschroeide lippen
 Nooit eens mogen netten aen

't Vocht des vreugdebekers, zonder
Dat de spot dien weg komt slaen! -
Doch, het is die dwaze vreugde,
't Is de zinnenzwijmel niet
Van den dans, waer hij zoo smertvol
Door het loof op nederziet.
Neen! in steê van die vermaken,
Hem ontzegd door 't harde lot,
Schiep hij sedert lang zichzelf
Eedler, reiner zielsgenot.
Met een rijken schat van kennis
Heeft hij zijnen geest getooid,
En bij 't vuer der kunst zijn herte
Voor het goede en schoone ontgloed.
Neen! een hooger weereld heeft hij
Zich ontsloten, waeruit hij,
Zelfs op wie hem spottend nawijst,
Neêr kan zien met medelij. -
Maer, zoo eenzaam, zoo verlaten
Voelt zijn ziele zich aldaer,
En zij smacht zoo naer een zuster
Die er minnend leev' met haer;
En - dit vraegt hij in vertwijfling
Vaek zich af - waer is de vrouw,

Die mij, droef-misvormde, ooit moer dan
Koud meêdoogen schenken zou?
Eene, licht eene enkle leeft er!
Ze is zoo jong, zoo schoon! - En stom
Draegt hij, och! zoo lang, heur beeld reeds
In zijn hert aenbiddend om!
Want - schoon nooit een woord heur innig
Zielsgevoel verried - waer hij,
In heur bijzijn, soms de schatten
Van zijn geest en fantazij
Schittren liet; of, deugd en schoonheid
Roemende in een tael vol gloed,
Onvrijwillig gansch de diepte
Peilen liet van zijn gemoed; -
Daer gebeurde 't dikwijls, dat zij
Hem met eenen blik aenzag,
Waerin meer dan koud meêdoogen,
Meer zelfs dan bewondring lag!
En hij, als een vrek, elk' oogslag
Stil verbergend in zijn ziel,
O! wat zorgde hij dat nimmer
't Zoet geheim zijn mond ontviel!
Doch hij hoopte, hoopte; en, - englen!
Gij, die vaek hebt afgezien

Hoe hij voor dit zalig hopen
God reeds dankte op beide kniën,
Gij, gij weet wat schoone droomen
De arme Kreuple droomde! -
En thans
Ziet hij haer, van wie hij droomde,
Ginder komen van den dans;
Ziet hij hoe een schoone jongling
Haer in d'arm gestrengeld houdt,
En haer zachtjes langs de paden
Meêlokt van het scheemrig woud;
Ziet hij hoe zij 't mingefluister
Hem als van de lippen vangt;
Hoe zijn oog in 't hare spiegelt;
Hoe zij hem ter zijde hangt:
Thans, - ja, englen, steunt den droeve,
Steunt hem in zijn ongeluk!
Thans gevoelt hij, thans begrijpt hij...
O! vermaledijde kruk!

III.

Plegtig verkondigt de torenklok
 Middernacht; - en in 't ronde
 Brommen haer de echo's wrevelig na,
 En slapen weêr de eigenste stonde.
 Alles zwijgt, en door 't azuer
 Wandelt de volle mane,
 Spreidend haer treurig-mijmerend licht
 Over haer wolklooze bane.
 't Vogeltje slaept; het beekje kust
 Al slapend de bloemkens die droomen;
 't Windje zelfs plooide zijn vlerkjes digt,
 En zuilt in de slapende boomen.
 Alles zwijgt, en sluimert, en rust!
 Alles, - behalve de menschen,
 Droef wakende onder den prikkel des noods,
 Der smert, of der ijdele wenschen.
 Ja, bleeke mane, terwijl ge langs
 Stadstoren onhoorbaer komt glijden,
 Hoe menige wooning ziet ge niet
 Daeronder, vol waken en lijden?

Hoe menigen arme, die nog zwoegt
Om 't harde brood van morgen;
Hoe menigen rijke, die tusschen zijn dons
Heromwoelt op dorens van zorgen;
Hoe menigen kranke, die vruchteloos
De dood ligt af te smeeken;
Hoe menig herte, dat hooploos treurt,
En genezen wil noch breken;
Hoe menigen booze, die onregt broeit
Om morgen de deugd te belagen;
Hoe menigen brave, die bloedt en krimpt
Van de wonde hem gistren geslagen?
O ja! wel droef, wel droomerig moogt
Gij langs uw hemelweg glijden,
Gij mane, die elken nacht den mensch
Ziet waken en zwoegen en lijden!

Maer, door gindsche lage venster
Waer uw licht zoo zilverklaer
Op elk ruitje blik en flikkert,
Ziet ge geene smert, niet waer?

Hoor! geen zuchtje, dat daerbinnen
De ingeslapen lucht doorbeeft;
Zie! geen stofje, dat in 't kille
Straelgeflonker ommezweeft!
Alles is er rust en stilte!
Enkel trilt door 't maengeglim
Soms een siddring, als 't onvatbaer
Wiekgefladder eener schim;
En, als woei de stervende echo
Van eene englenharp hierheen,
Suist er eene geestenstemme,
Hoorbaer voor de ziel alleen:
'Hier!' zoo fluistert zij, 't is hier dan,
't Stil en eenzaam kamerkijn,
Dat zoo moeizaem d'armen Kreupele
Kruipen zag door 's levens pijn!
Daer is 't bed nog, waer ik maenden
Traeg op weg te kwijnen lag:
Stomme en eenige vertrouwde
Van mijn somber zielsgeklag....
En gij, mijn ellendig lichaem,
Slaept daer in uw doodkist thans,
Van het maengeglim omschemerd,
Als van eeuwgen vredeglans!

En gij, o mijn kruk! onschuldig
Werktuig van mijn grievend leed,
Staet nog daer, waer ik zoo dikwijls
Met een vloek u nedersmeet!
En naest u ligt nog mijn Bijbel,
Aen het blad steeds opgeslaen,
Waer mijn oog, ofschoon reeds brekend,
Las van “heerlijk op te staen!”
Heerlijk opstaen! glansrijk rijzen
Boven de aerde en 't aerdsch verdriet, -
Boek der eeuwige vertroosting,
Neen! uw woord bedroog mij niet!
Neen! want zie mij nu, gij kreupel
Lichaem, kerker, waer de dood,
Met éen kus van hare lippen,
Mij de deure van ontsloot;
Ziet mij, stomme kamermuren,
Klam nog van mijn droef gezucht,
Hoe ik eeuwig schoon en jong thans
Wieg en tuimel door de lucht!
Hoe ik, lichter dan heur stralen,
Neêrglij op den schijn der maen,
En straks, boven 't stargewemel,
Me in God zelf zal domplen gaen!...

En, 't was, ja! het korte lijden,
Dat ik hier beneden leed,
Wat voor de eeuwge hemelblijheid
Mij zoo spoedig rijpen deed!....
O! gezegend, stille bronne
Van mijn eindeloos geluk,
Zuchten, tranen van den Kreupele!
Wees gezegend, o mijn kruk!

De blinde.

Zoo is dan weder, voor een ganschen dag,
 Mijn droef bestaen geborgd door 't medelijden,
 Dat, lijk het reeds zoo vele jaren plag,
 Zijn penningsken mij in de hand liet glijden.
 De Kerk is leêg gestroomd. - Alleen 't geluid
 Der zware deur, die toerolt en zich sluit,
 Dreunt nog een pooze; alleen, in gindsche straten,
 Sterft hier en daer nog soms de voetstap uit
 Van eenen, die Gods wooning heeft verlaten;
 En alles zwijgt: - en 'k zit hier, op mijn steen,
 Weêr met mijn hond, als in een graf, alleen!

Diep in de tachtig, - blind, - en in dees wijde,
 Deze eindloos wijde weerd, die zich rond
 Mij uitstrekt, niemand hebben dan een hond,
 Die dan nog ligt en slaept aen mijne zijde;
 En dat, ter plaetse, waer in vroeger tijde

Het immer wakend beeld der liefde stond,
Waer zich mijn eigen bloed, mijn Kind bevond!

Mijn Kind!... O! toen Gij haer hebt weggereten
Van uit mijn bloedend vaderhert, niet waer,
Mijn God, toen hebt Gij zelve niet geweten
Wat schat Ge mij geschonken hadt in haer!
Mijn kind!... Zie, 't is nu dertig jaer geleden,
Maer 't heugt mij nog als ware 't slechts een dag,
Hoe 't daer op mijnen schoot te spartlen lag,
En hoe ik het g e v o e l d e in al mijn leden,
Als 't mij aenschouwde met zijn eersten lach.
En dan - die eerste kinderlijke klanken,
Dat eerste staemlen van mijn naem - mijn ziel!
Zeg, weet ge nog hoe 't in uw binnenst viel,
Als hemellicht en hemelliefdespranken?
En later, toen ze reeds aen mijne zij
Als mijn geleidster tripplen kon, en mij
Ter kerkdeur brengen mogt, met wat verrukken,
Met welk een trots gevoelde zij het drukken
Van vaders hand; wat was 't dan een gepraet
Van al wat wij ontmoeteden op straet;
Hoe zorglijk ging hare oog langs alle zijden,
Om mij den minsten steen te doen vermijden!

En dan nog later... Maer, gij arme dwaes!
 Wat wilt ge 't pak des ramspoeds, dat, helaes!
 Niet dan te zwaer u drukt, nog zwaerder maken,
 Met heel den hemel, door den tooverstaf
 Uws kinds eens in uw duister u geschapen,
 Herop te willen bouwen uit zijn graf!
 Uw kind was, ja, uw vreugd, uw liefde, uw leven,
 Zij was de frissche bron in uw woestijn,
 Uws winters koesterende zonneshijn,
 't Licht, in uw blindheid u teruggegeven!
 Maer Hij, die ze u verleende, ontnam ze u weêr:
 Zwijg, draeg uw lot, en twist niet met den Heer.

.....

En zij was schoon!

Hoe vaek, waer 'k in mijn duister
 Bij 't kerkportael stil neêr zat aen heur zij,
 Vernam ik in de menigt, die voorbij
 Ons heenvloot, het bewonderend gefluister:
 'Zie toch het kind diens blinden!... Arme man,
 Die zulk een dochter nooit aenschouwen kan!'

Nooit haer aenschouwen?... En nogtans, bij tijen
 Gebeurde 't, dat, op 't einde van den nacht,

Mijn Kind, zijn sponde ontvlugt, onvoelbaer-zacht
Naest mij zich op de knieën neêr kwam vlijen,
En, met mijn handen in de haer gevat,
Mijn rustig sluimren aen te staren zat.
En dan, ofschoon de slaep mij in zijn banden
Altoos geboeid hield, wist ik dat zij daer
Naest mij was; voelde ik 't drukken heurer handen,
Zag ik heur ranken leest, heur golvend haer,
Heur mond, waerop een trek van weemoed zweefde,
Die in een glimlach van genot verliep;
Heure oogen, blauwe hemel, grondloos diep,
Waeruit haer ziel mijn ziele tegenbeefde;
Heel heur gelaet, dat, met een schitterkrans
Van schoonheid en van schuldloosheid omtogen,
En liefdrijk-starend over mij gebogen,
Me als gansch doorstraelde en warmde in zijnen glans:
Dan zag ik haer, zoo als vast onder allen,
Die ze in verrukking hadden aengestaerd
Niet een haer ooit aenschouwen mogt op aerd;
Dan, - hadde een Engel plots de schel doen vallen
Van voor mijne oogen, ik had hem misschien
Gesmeekt: 'Och! laet mij haer niet anders zien!'

En, als ik 's morgens, van dit hemelzoete

Beschouwen nog halfdronken en verdoofd,
Ontwaekte, dan was weêr dit dierbaer hoofd
Het eerste voorwerp, dat mijn hand ontmoette!
Dan viel heur eerste kus verkwikkend-teêr,
Als liefdedauw, mij op het voorhoofd neêr;
En, wyl zij langs de rimpels mijner wangen
Heur fijne vingers streelend glijden liet,
Werd daer een stil gekeuvel aengevangen,
Waer gansch haer schoone ziel zich in verried:
't Was van het zonneken, dat stond te gloren
Met blijder glansen, dan het vroeger plag,
En dat ons, in den vriendelijken lach,
Waermeê het door ons vensterken kwam booren.
Vast nieuw geluk voorspelde voor dien dag.
Want, ziet ge, weder had ze daegs te voren
Iets mogen winnen, en dus ging de tijd
Haest komen, dat hare onvermoeide vlijt
De zorg van ons bestaen alleen zou dragen;
En, eens zoo ver, wat zouden wij ons dagen
Genoeglijk slijten! Dan.... en ongestoord
Voer zij met luchtkasteelen bouwen voort;
En ik - wanneer ik dus, den arm geslagen
Om heuren hals, naer 't praten van mijn Kind
Mogt luistren, - 'k had, zoo dacht mij, niets te vragen

Aen God: - ik was niet oud, niet arm, niet blind

En - dat zij sterven moest!...

O! schoon er over

Mijn hoofd iets scheen gekomen, dat moest zijn

Als nevel op een heldre zonschijn,

Als stikdamp tusschen frisch en jeugdig loover;

Schoon hare stem, zoo als zij vroeger plag,

Ons kamerken niet meer den ganschen dag

Met zang en tinteling van blijheid vulde;

Schoon soms een vreemd en treurig klinkend woord,

Een kuch, me pijnlijk geweld gesmoord,

De schrikbre waarheid mij genoeg onthulde:

Toch had ik, arme blinde, niet vermoed

Wat boven mijn grijs hoofd werd uitgebroed!

Alleen, als ze daer lag op hare sponde,

En, bij mijn smeeken dat zij op zou staen,

Het poogde, en, plots uitberstend in getraen:

'Ik kan niet!' snikte en nederzeeg ten gronde,

Toen viel het bliksmend mij op 't herte, dat

De hand des doods mijn Kind had aengevat!

En wat, wat was de worm, die ze ondermijnde?

Was 't bij gebrek van lucht en zonschijn,

Was 't van zoo altoos vastgeboeid te zijn
In mijne schaduw, dat de bloem verkwijnende?
Want zij was jong en schoon: en elke vreugd,
Die al wat jong en schoon is mag genieten,
En die het bloed versnellend om doet vlieten,
Was vreemd aen hare koude en sombre jeugd.
Of was het heimlijk-onderdrukte liefde,
Wier giftige angel hare ziel doorgriefde?
Soms toch, alwaer ze zwijgend naest mij ging,
Gevoelde ik dat een siddren haer beving:
Was 't dat ze dan wellicht den uitverkoren
Ontwaerd had, aen wiens zijde zij als vrouw
Gelukkig door het leven wandlen zou,
Maer dien zij nimmer wilde toebehooren,
Omdat ze mij alleen behooren wou?
Was 't in zoo 'n tweestrijd dat heur minnend herte
Verteerd werd, en bezweek voor 't wigt der smerte?..
O! 'k vroeg het haer; 'k vroeg alles, elken dag,
En nog, als ze in de dood te worstlen lag;
En zij, zoo als altijd, zij trok mij nader
Tot zich, en snakte: 'o arme blinde vader!
En stierf. -
Zij stierf! - en wat dan is geschied
Met mij, ik weet het niet, ik weet het niet!

Alleen, iets als een droom is uit die dagen
Mij bijgebleven. Daer werd iets gedragen
Voor mij, op eene karre, gansch in 't zwart.
Het was het innigst leven van mijn hert.
Ik volgde 't, gansch alleen; want uit die karre
Straelde een verschrikbre glans, die voor mijn oog
Den weg verlichtte, en o! wie weet hoe verre,
Met onweërstaenbre kracht mij medetoog.
Dan, eensklaps hield het stil; ik zag de stralen
Die mij verlichtten, plots in de aerde dalen,
Ik hoorde een ploffen, dat steeds hooger steeg,
En dof en doffer werd, en eindlijk zweeg.
En dan ontwaekte en kwam ik tot mijzelven.
Ik had mijn kind in de aerde hooren delven;
'k Zat op heur graf; ik voelde 't! -

En daer viel
Plots heel de nacht, die vroeger slechts mijne oogen
Met zijne duisternis had overtogen,
IJsoud en plettrend neér in mijne ziel.

En sints dien schrikbren dag zijn maenden, jaren
Mij over 't grijs en suffend hoofd gevaren:
Ik heb ze niet geteld.... Heel mijn bestaen

Is niet meer dan een smertkreet tot d'Alhoogen,
Opdat Hij spoedig toch voor mijn blinde oogen
Het licht zijns hemels op zou laten gaen.
En zeg, wanneer, wanneer zal ze eindelijk slaen,
De zalige uer, dat ik zal sterven mogen,
Dat ik in d'arm zal vliegen van mijn Kind?
O! laet het nu zijn, God! uit mededoogen!
Ik ben toch zoo alleen, zoo oud, zoo blind!

**Het broërken.
Kinder-elegie.**

Zij zeggen, gij woont in den hemel,
In een huis van diamant
Met gouden poorten, en hoven
Vol suikeren bloemen geplant.

Zij zeggen, daer trekken u de engeltjes
Langshenen der zonnen baen,
Naest Jesuken in een wagentje,
Met starrenwielen aen.

Zij zeggen, gij zelve zijt nu
Een engeltje, met een paer
Sneeuw witte vleugels; - maer, broërken,
Dat is gelogen, niet waer?

Niet waer, als gij kost vliegen,
Gij liet me niet zoo alleen,
Maer kwaemt, dwars door de wolken,
Snel-tuimelend naer beneên?

Nog lest, toen ik, met Nieuwjaer,
Dat lekker en speelgoed kreeg,
Maer zonder het aen te roeren,
In mijn hoeksken zat en zweeg;

Hadt gij toen kunnen vliegen,
Wat zoudt ge op een, twee, drij
Ontsnapt zijn uit uwen hemel,
Om te komen deelen met mij!

Want gij weet het wel, geen lekker
En smaekt me, dat gij niet deelt;
Geen speelgoed maekt me blijde,
Als broêrken niet medespeelt.

Mijn broêrken, ach! mijn broêrken!
Waerom toch gingt gij heen?
Waerom toch liet ge uw broêrken
Op eens zoo droef alleen?

Wij sliepen in ons beddeken
Zoo warm te Samen; en nu -
Zoo koud is 't in ons beddeken,
Waer ik altijd droom van u!

Mijn broërken, och! kom weder!
Of, zoo men dat nimmer gedooft,
Vraeg Jesuken of ge mij dan
Naer den hemel ook halen moogt!

**Antwerpen, bij het vertrek Conscience.
Op een afscheidsbanket voorgedragen.**

Antwerpens Maegd! wat zit ge daer gebogen,
 En roerloos op den oever van uw vloed?
 Wat staert ge, in droeve droomen weggetogen,
 De golfjes na, die zwalpen aen uw voet?
 Waek op! en schud het goud der blonde lokken,
 U als een rouwfloers voor 't gelaet getrokken,
 Blij achteruit, op 't blanke schoudrenpaer!
 Waek op! en laet de zachte roozenvingeren
 Bezielend langs de harpesnaren slingeren,
 Zing, Antwerps Maegd, de lente is weder daer!

O zie! hoe de eerste vlinders ommedansen
 Langs 't groen der polderweiden, naest uw stroom!
 Hoe 't vlak der Schelde gloeit van tintelglansen
 En blauwend wegs melt in den morgenddoom!
 Zie! wat al zeilen op en neder klimmen,
 En in het goud der uchtendzonne glimmen,
 En wemelen als meeuwen in 't verschiet!
 Zie, wat gewriemel t'allen kant, wat leven!
 O Antwerps Maegd, ge zijt van vreugde omgeven;
 Waerom toch deelt gij in die vreugde niet?

Maer dieper laet zij 't voorhoofd nederzinken;
 En, wijl heur arm de harpe traeg omvat,
 Wijl 't blauw en drijvend oog een traen laet blinken,
 Die zwaer en wrang, de sneeuwen borst bespat;
 Terwijl ontsluiten zich de droeve lippen,
 En slepend laten zij een zang ontglippen,
 Die, met de akkoorden van de harp gepaerd,
 Dof en weemoedig klinkt, gelijk het bruisen
 Der Schelde, dat zich mengelt met het suizen
 Van 't oeverriet, waardoor de nachtwind vaert.

‘Mijn stedekroon, - zoo zucht zij, - had de glansen
Van elken roem; geen naem, hoe hoog hij klonk
In 't rijk der kunst, of 'k toonde aen mijne transen
Er een, die nog met heller luister blonk.
Alleen, waer andren van hun letterhelden,
Van dichterzang en dichterroem vermeldden,
Daer stond ik, als een kinderlooze vrouw,
Droef, en in mijn beschaemdheid weggedoken;
Maer 'k zwoer eens dat ik haest zou zijn gewroken,
Dat ik mijn dichter ook bezitten zou!

‘Ik koos mijn lievling uit; - ik kweekte en voedde
Hem als een moeder aen mijn eigen hert;
Zijn wieg stond dag en nacht in mijne hoede,
Opdat mijn hoop door niets verijdeld werd.
Ik vulde zijnen slaep met bloemgewemel,
Met englenzang, en strael- en kleurgeschemel,
Met heel een weereld louter poëzij;
Ik liet als tooverwolken rond hem waren,
Waerin 't akkoord weêrklonk van wondersnaren,
Vol van der oude liedren melodij.

'Ik leerde hem het murmelen beluisteren
Der wiegelende golfjes in den vloed,
't Geheim verstaen der zefiers, die er fluisteren,
Den jammertoon van 't onweêr, dat er woedt.
Of wel ik bracht hem midden in de bloemen,
En leerde hem ze bij hun namen noemen,
En liet hem wonen in hun bonten kring,
Als aller minnaer, aller zielsvertrouwde,
Wien elk 't geheim van heur bestaen ontvouwde,
Hoe zij ontlook, beminde en weêr verging.

'Ik sloeg hem 't boek van 't grootsch verleden open,
En deed hem leven in der vaedren tijd,
En deelen in hun lijden en hun hopen,
En medekampen elken vrijheidsstrijd;
Opdat hem, met het bloed dier trotsche vaderen,
Hun kracht en moed ook bruisen zou door de aderen;
Opdat hij als een reus van vroegere eeuw,
Oprijzend, 't Vlaemsche volk zou doen ontwaken
Uit zijn verbastringslaep, bij 't dondrend slaken
Van 't oude en vrije: Vlaenderen den Leeuw!

'Ik liet hem d'oceaan van 't menschlijk herte
Doorschouwen; en, van wat daer hoopt, of treurt,
Of mint, of haet, of krijt in vreugd en smerte,
Heb ik voor hem den sluijer weggescheurd.
'k Heb hem gevoed van 't innigst zieleleven
Mijns volks; - 'k heb hem een kleurenkrans gegeven
Zoo als hier nooit om dichterharpe blonk:
Een krans, ontleend aen mijn twee grootste zonen,
Waervoor mijn Rubens zijne schittertoonon,
En mijn van Dijck zijn teedre tinten schonk.

'O, niets van wat hem boven elk verheven,
En mijnes roems en mijner liefde waerd
Kon maken, of ik heb het hem gegeven,
Of 'k heb het kwistig op zijn hoofd vergaerd!
Zelfs heb ik hem het lijden niet onthouden,
Waerin, als goud in 't vuer, zijn krachten zouden
Hard en gelouterd worden voor altijd;
Zelfs niet dien laetsten stempel aller grootheid,
Het adderspog van lasterende snoodheid,
Het knagen van den magteloozen nijd!....

‘Ook, als hij in de vaderlandsche chooren
Voor de eerste mael zijn stem weërgalmen liet,
Toen leenden allen, diep-getroffen, de ooren,
Verstommend voor dat wonder-krachtig lied.
En land bij land kwam luistren naer zijn toonen,
En vorst bij vorst wou hem zijn dank betoonen;
En altijd hooger, verder rees zijn faem;
En nu hoort gansch Europa opgetogen
Naer hem; en noemt niet dan in 't hert bewogen,
Vol liefde en eerbied mijn CONSCIENCE'S naem.

‘En zie! daer rukt het lot, doof voor mijn smerte,
Dien zoon, dien lieveling, dien 'k aen mijn zij
Zoo trotsch opgroeijen zag, mij plots van 't herte,
En voert hem verre, verre weg van mij!
Kost gij, o Heere! zonder mij te treffen
Met zulk een slag, hem niet in eer verheffen?
Waerom die afstand tusschen mij en hem?
Waerom aen 't bardenchoor, dat hij hier wekte,
En in welks lied zijn stem ten grondtoon strekte,
Op eens den steun ontnomen van die stem?’

Doch, wijl nog heure laetste woorden ruischen,
 Wijl nog het laetste treurig harpakkoord
 Niet gansch is weggesmolten in het bruisen
 Van 't Scheldegolfje opkrullend langs haer boord:
 Daer strijkt in eens, op breed-ontplokten veder,
 Een glansende Engel aen heur zijde neder.
 Het is de Geest van 't Vlaemsche Vaderland.
 Kracht straelt hem om het voorhoofd, vuer uit de oogen,
 Maer glimmend thans door 't vocht van zoet meêdoogen,
 Daer hij haer troostend vastgrijpt bij de hand.

‘Bedroefde, - fluistert hij, - ja, moeders weten
 Alleen hoe pijnlijk 't moederherte bloedt,
 Als daer een zoon wordt van den schoot gereten,
 Waer hij zoo lang in liefde werd gevoed.
 Maer 't lot is zoo! in 't nestje niet een vogel
 Of hij moet eens op eigen, vrijen vlogel
 Door 't mateloos azuer omzwerven gaen:
 In huis geen zoon, of hij moet eens, gedreven
 Door eigen wil, naer eigen pligten streven,
 En de aerd bewandlen op zijne eigen baen!

‘Zoo vele jaren mogt gij dezen 't edel
En grootsche werk, dat in uw schoot begon,
Daer voort zien zetten, en om uwen schedel
Heel d'oogst van lauwren vlechten, die hij won.
Weet gij dan niet, dat een als hij, zijn werken
Niet bij uw engen omtrek kan beperken,
Maer dat zijn oorlogszwaard, zijn vlamvend woord,
Vóor u, der zaek, wie hij zijn leven wijdde,
Vóor u der tael en heuren heilgen strijde,
Vóor u den vaderlande toebehoort?

‘Sla nog eens een terugblik in die tijden,
Wanneer hij, needrig jongeling, ten spot
Aen domheid en verbastering, zijn strijden
Begon, slechts steunend op 's volks regt en God;
En zie het heden! zie, wat duizendtallen
Van zielen, waerin 't zaed is neêrgevallen,
De vonk ontbrand, eens uitgestrooid door hem!
Zie wat een heer, bereid om voor de regten
Van de eigen tael, met d'eigen moed te vechten,
Wat hoeft gij dan zijn kracht nog en zijn stem?

‘Neen! thans moet hij naer Vlaendren, 't droef-ontaerde,
Opdat hij 't weêr oud Vlaendren worden leer!
En, is die taek, die 'k hem voor 't laetst bespaerde,
Vervuld, dan keer' hij tot zijn moeder weêr!’
Aldus de Geest. En Antwerps Maegd, heure oogen
Afwisschend, sprak op eens, van trots bewogen:
‘Welnu! hij ga, waer hooger pligt hem wenkt,
Hij ga, en strijde ook ginds zijn strijd in vrede!
Hij ga, en neem' mijn moederzegen mede!
Genoeg is 't, zoo hij mijns nog soms gedenkt!’

De geest.

Heb zoo goed haer gekend,
 in betere tijden; zij woonde
 Nevens het huis mijns vaders,
 de vrouwe van wie 'k u vertelle.
 Volop had haer de Heer
 met goedren der aerde gezegend;
 Aen den man, dien zij liefhad,
 schonk ze hear hand, en zij baerde,
 Binnen het jaer, hem een zoon. -
 Wie schetst hunne onschetsbare vreugde

In een zijdene wieg
 werd de eerstling geschommeld. Zij zelve
 Gaf hem de borst; - en, 's nachts,
 als hij nevens de huwelijksponde

Schier onhoorbaer te ruizelen lag;
dan dwaelde heur ziele
Rond in duizenden droomen,
dan blonken heure oogen in 't duister;
Dan, wegbannend den slaep,
aêmloos op 't wiegsken gebogen,
Lag zij te luistren, hoe zacht
hij sliep, haer blozende lievling.
En, als de morgend verrees,
dan zong zij zoo fier en zoo blijde.

Soms, heur slanke gestalt
op heur stoel plots ruggelings wippend,
Wijl de verschuivende doek
haer blanken, gezwollenen boezem
Half-ontbloot liet, lachte ze
tegen den spartlenden kleine,
Hiet hem heur engel, heur schat
En duizend nog gekkere namen.
Och! wat al kussen er op
die rozige, poezele voetjes
Klaptent! wat sprak zij ze toe! -
En de naekte, gemollige kleine

Kraeide van vreugd; en, gesteund
door heur hand vast onder zijne armkens,
Klauterde hij van heur kniën
naer heur mond, om kussen te plukken.

Schuw als een reebok, die
voor 't geritsel der bladeren opschrikt,
Groeide hij. Groeijen voor 't kind
is wanklen; toch liep hij en klapte
Vroeg. - Hij werd drij jaer: -
voor moeders een heugelijk tijdstip,
Wen, in den mond van hun kroost,
't woord, even als 't vogeltje, klapwiekt! -
En zij hiet hem 'mijn jongen'
de moeder; zij zegde: 'maer zie toch,
Hoe hij groeit! Haest gaet hij ter schole,
hij kan zijn abé reeds!
O! 't is een bengel! wie zou het gelooven?
dat wil in de broek reeds!
Maer, om het even, er steekt
geest in; vast brengt hij het eenmael
Ver in de weereld!' - Zoo sprak ze,
en heure oogen aenbaden dit hoofdje,

Zoo broos; en, volzalige vrouw,
 volzalige moeder,
Voelde zij gansch heur hert
 in heur lieveling kloppen en leven.

Eens, - wij allen toch hebben
 in 't leven zoo'n treurige stonden! -
Daer streek over het blank
 en vreedzaam-schitterend huisken
Plotslings de kroep, afschuwlijke gier,
 op donkere vlerken,
Neêr, en sloeg om de keel
 van 't weerloos jongsken de klauwen.
Wie zag nooit, eilaes!
 in die klauwen onschuldige lammren
Worstlen? - De schaduw des doods
 vult langzaam hunne engelenoogen;
En daer ratelt hun uit
 de aschkleurige lippen zoo aeklig
En zoo vreemd een geluid,
 dat ge waent 't is de wekker der graven,
Die in hun rochlende borst
 alreeds van zijn morgend het lied kraeit.

't Jongsken bezweek. Als een dief,
in de jammrende wooning geslopen,
Voerde de dood hem weg.
Daer klonken verscheurende snikken,
Hoofden, die tegen den muer
aenbonsden: - o! smerten der ouders
Scheurende in kreten uit 't hert,
geen menschlijke tael kan u malen!

Ruim drij maenden, - terwijl
aen heur zijde de sombere vader
Weende, - zat in het donker
de moeder, verpletterd en roerloos,
Altijd starrelings naer
een zelfden hoek in de kamer
Ziende, en binnensmonds
vaek mompelend duistere klanken.
Koorts was haer leven; zij at niet;
antwoordde niemand; heur lippen
Beefden; men hoorde haer, stom
van schrik, soms fluisterend iemand

Smeeken: 'O! geef hem mij weêr!'
En de grijze, ervaren geneesheer
Sprak tot den vader alsdan:
'Gij moet dit treurende herte
Zien te verstrooijen, en aen
't dood kindjen een broederken schenken.'

Langzaam groeide de tijd
van dagen tot weken en maenden;
En de ontroostbre gevoelde
ten tweeden male zich moeder.

Voor 't koud, ledige wiegsken
haers henen-gevlogenen engels,
Steeds herdenkend hoe zoet
zijn stemmeken 'moêken' haer noemde,
Droomde zij, roerloos en stom,
op heur bedspand nedergezeten. -
Toen zij, zekeren dag,
in heur schoot 't heimzinnige wezen,
Wien ons sterfelijk licht
is beloofd, plots sidderen voelde,

Werd zij bleek. - 'Wie is
 die vreemdeling?' vroeg zij; en neder
 Stortend op beide haer kniën:
 'Neen, 'k wil niet! schreeuwdeze, 'k wil niet!
 Neen! gij zoudt jaloersch zijn,
 mijn zachtontslapene! in 't koele
 Graf, zoudt ge schreijen: - o zie!
 men vergeet mij; een andre bekleedt nu
 Ginds mijn plaets! En moeder
 bemint hem; zij troetelt, zij lacht hem
 Tegen; zij vindt hem schoon!
 En ik, ik lig in mijn graf hier
 Zoo alleen! - Neen, neen!' -
 Dus weende die grondlooze *smerte*.

Echter verscheen heur tijd;
 zij schonk een kindeken 't daglicht.
 En, vol blijdschap, juichte
 de vader: 'Goddank! 't is een jongen!'
 Maer 't was de vader alleen,
 die in huis dus juichte van blijdschap.
 Stom bleef immer de moeder;
 en, over heure oude herinnring

Gansch zich buigende, zat ze,
En droomde, de doodsbleeke kraemvrouw.
't Kindeken werd haer gebracht
op een kussen. Zij liet zich betijen,
En zij gaf het de borst. -
Maer, plotselings, wyl ze verwilderd
En verplet, veel min
aen den nieuweling dacht dan aen d'andren;
Minder het doopkleed zag
van dezen dan 's anderen lijkwâ;
Wyl zij zuchtte: 'Nu ligt
hij alleen in zijn grafken, die engel!'
Plotslings - o wonder! o vreugde,
als balsem haer vloeiend om 't herte! -
Daer vernam zij een stem,
een stem, die zij nooit had vergeten,
En zij hoorde aen heur borst
in 't donker haer zuigeling spreken,
En zacht fluistren tot haer:
'Ik ben het! maer zeg het aen niemand!'

De arme grootvader.

I.

Daer zit geheel het klein gezin,
 Verlicht door 't flikkren van den haerd,
 Rondom de teil met gortenbrij,
 Die op de tafel rookt, geschaerd.

Stom kijkt de man voor zich; 't gelaet
 Der vrouw staet knorrig en verstoord;
 De grootvaêr kreunt en schuddebolt,
 En zelfs de kleine waegt geen woord.

Alleen de houten lepels gaen
 In ieders hand snel op en neêr,
 Nu aen de teil, dan aen den mond,
 En van den mond ter teile weêr.

Doch bij den ouden grijze wil
Het eten niet meer zoo gezwind:
Vast in de tachtig is hij reeds,
En doof, och arme! en hallef blind.

Fel siddert hem de stramme hand;
En, telkens dat zij van de brij
Komt scheppen, zie! hoe de oog der vrouw
Haer donker nablikt van ter zij!

Want, telkens dat die stramme hand
Hem met een slok ten monde vaert,
Lekt daer al iets van op den disch,
En langs zijn grijzen stoppelbaerd.

En met de vuisten in de zij,
Springt plots de vrouwe regt: 'Bijloo!
Roept ze uit, 'die oude is als een kind!
'Neen, nooit morste onze kleine zoo!'

Mijn ammelaken, dag voor dag,
Beklast hij dat, het roept om wrack!
Maer, 'k zweer het, 't is de leste mael
Dat ik me daer kwâ bloed in maek!'

II.

En weder is het klein gezin
Voor 't avondmael ten disch vergaerd;
Maer de oude zit niet langer bij;
Zijn plaets is 't hoeksken van den haerd.

De vrouwe deed heur woord gestand:
Hij moest van tafel weg; en zie!
Daer zit hij thans in de asch gekromd,
Een aerden papteil op de knie!

Droef staert hij, met zijn halfblinde oog,
Op 't leêge plekjen aen den disch,
Waer hij als kind en vader zat,
En dat *zijn* plekjen niet meer is!

En, wat hij zwelgt, het eten krypt
Bij elken slok hem meer en meer;
En, langs zijn dorre wangen, rolt
Een traen in elken lepel neêr.

Steeds fel en feller beeft zijn hand,
En klapt zijn tandelooze mond;
En van zijn kniën glipt onverwachts
De teil verbrijzeld op den grond!

‘Wat!’ snauwt het helsche wijf hem toe,
‘Het was dan niet genoeg dat we u
Van tafel banden naer dien hoek?
Mijn huisgerief vernielt ge nu!

Maer, hoort ge, dwarsche knikkebol!
‘k Zal zorgen dat de pap voortaan,
U opgedischt worde in een trog,
Dien gij niet meer zult stukken slaen.’

III.

En wederom is 't klein gezin
Voor 't avondmael ten disch vergaerd;
En dieper nog in de asch gekromd,
Zit de oude weder bij den haerd.

Weêr deed de vrouwe 't woord gestand,
Dat ze in heur boosheid sprak; want zie!
Geen brooze teil meer heeft hij, maer
Een houten schotel op de knie.

Thans ziet hij naer zijn plaets niet meer,
Maer hemelwaerts, als bad hij: 'God!
Vergeef hun wat ze mij misdoen,
En gun mij 't einde van mijn lot!'

En man en vrouw intusschen eet
Maer voort, met gragen slok op slok,
Terwijl hun zoon, naest grootvaêrs zij,
Te kerven zit aen een stuk blok.

Doch eindelijk merkt de vrouw hem op:
'Wat ligt ge daer en snippert hout?'
Zoo vraegt ze, 'kom, aen tafel, kind!
Kom spoedig, of de pap wordt koud.'

En 't knaepje, zonder op te zien:
'Neen, moeder lief, ik heb geen tijd.'
- 'Geen tijd? welhoe! zoo spraakt ge nooit!
't Moet dan iet raers zijn, wat ge snijdt?'

- O, niemedal! een trogsken slechts!
Iets dat u wordt met pap gevuld,
Wanneer ge later oud en stram,
Lijk grootva nu is, wezen zult!’

En man en vrouw staen, op dit woord,
Verstomd; - zij zien elkander aen,
Als had dit kind voor hunne ziel
Een schrikbaer licht plots op doen gaen.

En snikkend storten beiden thans
Geknield voor hunnen vader neêr;
En leiden, ieder met een hand,
Hem naer zijn plaets aen tafel weêr.

Zijn zwanenzang.

Voorgedragen op de plegtige toon- en letterfeest, door het Vlaemsch
Gezelschap van Antwerpen, op 19 november 1855 gegeven ten voordeele
der weduwe en weezen van den Vlaemschen volksschrijver Eug.
Zetternam.

Schuif mijnen stoel nog eens tot bij de venster!

Laet mij nog eens Gods wijde schepping zien!
Het is van daeg mijn laetste dag misschien;
En ik wil leven, tot de laetste genster
Des levens uit mijn herte weg zal vliên!

Hoe smertlijk-schoon! - Zie ginds de najaersdampen
Als nevelen des doods, reeds om 't gebied
Des landschaps met de gele stralen kampen,
Die de ondergaende zon er over giet!

Hoor! hoe daer ginder, in de dorre bladeren,
Van tijd tot tijd een stil gezucht ontstaet,
Dat, droever steeds voortrollend, ons komt naderen,
En ver van hier weêr uitsterft en vergaet!
Zie! dáer voor ons, op heuren steel gebogen,
De laetste bloem mij wenken van beneên;
Gelijk een vriend, die, met een traen in de oogen,
Droef fluistren zou: 'Kom, gaen wij samen heen!'

Ja! alles spreekt van sterven en verdwijnen!
En toch, - wat ik daer buiten zie verkwijnen,
't Slaept in slechts, en de lente wekt het weêr;
Maer ik, - als ik mij morgen uit zal strekken
Op 't doodsbed, welke zon zal mij nog wekken?
Eilaes! in 't graf herbloeit geen lente meer!

En, heel die schat van prachtige tafreelen,
Die beelden, grievend waer, of troostend zoet;
Die zonnige of heldonkere tooneelen,
Uit werkelijkheid geteeld in mijn gemoed;
Die waerheên, kwistig over 't land te strooijen,
Om daer tot eigenweerde en kracht te groeijen;
Al wat ik tintlen voel in mijnen geest;
Al wat ik 't vaderland nog wilde geven:

Moet dan dit alles met mijn laetste leven
Wegdampen, of het nimmer waer geweest?

O! toen ik, luttel jaren pas geleden,
Mijne eerste stappen waegde op 't kunstgebied,
En in het schittrend, eindeloos verschiet,
Dat zich te ontrollen scheen voor mijne schreden,
Mijn opgetogen blik verdwalen liet;
Toen, arme jongeling, vermoedde ik niet,
Dat daer voor mij zoo ras een dag moest komen,
Waerop des Heeren hand mij in de baen,
Zoo roemvol en zoo lang in mijne droomen,
Plots en meêdoogenloos zou nederslaên!

Want ja, betooverend was toch 't ontwaken
Van de eerste sprank der kunst in mijn gemoed;
Betooverend en onvergeetlijk-zoet,
Als 't eerste zuchtje, dat de min doet slaken!

'k Was een dier duizenden, die 't ijzren lot
Van in hun wiege reeds heeft vastgegrepen,
En die de boei des slavenarbeids slepen,
Tot ze eindelijk hun ontnomen wordt door God.
Een zoon des volks, die, steeds in 't stof gebogen,

Waeruit hij 't zure brood van elken dag
Opdelven moet, niet dan gestolen de oogen
Soms naer den blauwen hemel heffen mag.

En echter, in die schaersche en kostbre stonden,
Wanneer ik mij van 't juk eens voelde ontbonden,
Wat was het me een genot, ver van 't gekriël
Der menschen, weg te dwalen met mijn droomen,
Er 't schoone van Gods schepping, als bij stroomen,
Te mogen drinken in mijn jonge ziel!

Hoe kon ik, uren lang soms, 't heimlijk fluisteren
Van windekens of beekjes staen beluisteren,
Een bloemken of een wormken gadeslaên,
't Licht en de schaduw tusschen 't loof zien spelen,
Het vogeltje op zijn nestje hooren kwelen,
En wanen dat ik ieders leven deelen,
En ieders minst geruizel mogt verstaen!
Hoe kon ik dikwijls, na het pijnlijk slaven
Des dags, wijl alles lang reeds rond mij sliep,
En wat ook 't matte lijf om ruste riep,
Mijn dorst naer schoon- en waerheid zitten laven
Aen wat der menschen geest voortreflijkst schiep!
Hoe vaek gebeurde 't, dat de bleeke morgen

Zijn kouden schemer over 't open blad
Bij 't gele lamplicht mengde, en mij tot zorgen
Weêr opriep, vóór ik nog gesluimerd had!

O ja! wat dommekracht mij nederdrukte,
En in mijn dierlijk zwoegen hield beknelde,
Toch was er iets in mij, dat met geweld
Zich aen den greep dier looden vuist ontrukte;
Toch steeg mijn ziel, klapwiekend, uit heur slijk
Soms naer omhoog; toch - aen de harp gelijk,
Die trilt bij 't minste windje, - deed de smerte,
De hoop, de liefde, al wat aen 's menschen herte
Een bede ontrukte, een juichtoon, of een traen,
In haer 't geruisch des meêgevoels ontstaen;
Toch was het haer behoefte meê te deelen
Wat haer verrukte, of neêrsloeg, of kwam streelen.

En 'k schreef. - Nu was 't een bontgekleurd tafreel,
Op 't woest gebied der fantazij geschapen,
Of onze vaedren, die mijn stout penseel
Heropwekte uit het stof, waerin zij slapen;
Dan weder gordde ik mij ten heilgen strijd
Met bastaerdij of domheid, die, o schande!
Slechts eere en achting wenschen toegewijd

Aen 't vreemde, onwetend dat in eigen lande
Geen zaed als 't eigen zaed tot vrucht gedijdt;
Of wel - en dit was 't lievlingswerk mijns herten -
Ik maelde 't zwart tafreel van 's volleks smerten.

Want ja, het volk! - was ik niet van zijn bloed?
Niet van zijn merg en vleesch als opgevoed?
Was niet zijn brood mijn brood? zijn hooploos strijden
Met stoffelijke ellende en zieleleed,
De kamp, dien 'k alle dagen medestreed?
Zijn de enkele uren, die 't zoo schaersch mag wijden
Aen halfbeschaemde en stil-verholen vreugd,
Niet al het licht geweest van mijne jeugd?

Het volk, - bezielde werktuig, dat uit de aerde
Het vet moet persen en den overvloed,
Dat met zijn zweet het slijk verkeeren doet
In goud, - en honger lijdt, wat schatten 't gaerde:
O! met wat siddering van hoop en vrees
Aenhoorde ik elke stem, die mij kwam spreken
Van eenig licht, dat in zijn nacht verrees,
Van middlen om zijn slavenboei te breken!
En, als dan mijn te leur gestelde ziel
Weêr in de treurige overtuiging viel,

Dat slechts een schoone droom haer had belogen,
Wat al vertwijfling kwam er dan op mij!
Hoe stond ik dan, 't hoofd op de horst gebogen;
Of smeed, van woede en wraekzucht opgetogen,
Mijn vloek in 't aengezigt der maetschappij!

Vaek hoorde ik, met een grimlach van misprijzen,
Mij zeggen: 'uw tooneelen zijn te zwart!
Slechts moedeloosheid is het en afgrijzen
Wat uwe donkre Muze wekt in 't hert!'
Doch - wreede spotternij! - bij al hun klagen,
Bij al den raed, dien zij me kwamen biên,
Vergaten die gelukkigen te vragen,
Of ik, in 's werkmans wel en wee misschien
Hun niet het beeld mijns eigen lots deed zien;
Of ik, bij elke ellende, die ik maelde,
Hun niet mijn eigen droef geheim verhaelde;
Niet, bij het schilderen van elke smert,
Op 't grof palet mijn sombre kleuren mengde
Uit heete tranen, die mijn ziele plengde,
Uit bloed en leven van mijn eigen hert!

Want mijn bestaen is slechts één koorts, één lijden,
Eéne onverpoosde worsteling geweest!

's Daegs om het spook des hongers te bestrijden,
's Nachts met den Daemon van mijn eigen geest.
Ik was het ros, dat met onzichtbre zweepen
In 't perk steeds voort en voort gegeeseld wordt,
En dat, ofschoon zijn bloed bij lange strepen
In d'onbesuisden draf hem na moog leken,
Vooruit moet, tot het magtloos nederstort!

En zie, - daer is op eens de stond geslagen,
Waerop ik nederstort in mijne baen;
Het lichaem heeft het wigt der ziel gedragen,
Den gloed der alverslindende weêrstaen,
Zoo lang zijn laetste kracht niet was vergaen;
Zoo lang ze nog één druppel bloeds kon vragen:
Thans is op aerde mijne taek gedaen!

Reeds voel ik als een zucht van beter leven
Mij om het afgesloofde voorhoofd zweven.
't Is of me een hemelsch lied in slumring sust,
Een koele mond mijn dorre lippen kust,
Eene englenstem me in de oore lispt: 'kom mede!
Ik zal u brengen naer een land van vrede!
Kom, arme wroeter, God verleent u rust!'

Rust!.... woord, dat ik op aerde nooit mogt hooren!
 Zang uit den hemel! rein en vol akkoord,
 Waer elke wanklank, die mijn ziel te voren
 Bij 't worstelen door 't leven had verstoord,
 Onvoelbaer zich in oplost en versmoort!
 Rust van het lichaem in de koele groeve,
 Rust van de ziele in heures Vaders schoot,
 Rust - leven dat ons opgaet in den dood!
 Ja, dael, dael eindlijk neder op den droeve!.....

Maer, wie verjaegt dien droom, zoo hemelzoet?
 Wie roept mij nog terug in 't aerdsche leven?
 Ha! 't is een vrouw, 't zijn kindren, die me omgeven!
 Rampzaelgen, die ik achter laten moet!
 Mijn kindren! God! zij zien mijn holle wangen,
 Mijn dorre vingren stom-verwonderd aen;
 Zij zien de laetste, om hen geschreide traen
 Bij 't doodzweet op mijn vaelbleek wezen hangen,
 En kunnen smert of dood nog niet verstaen!
 Zij zullen straks wellicht, in plegtge stilte,
 Nog voor een laetste mael naer 't bed gevoerd,
 Waer niets meer in 't halfdonker ruischt of roert,
 Wegsiddren voor huns vaders marmerkilte;
 En toch, in weêrwil hunner eigen vrees,

In weêrwil 't jammren en het handenwringen,
Dat hen in 't aeklig sterfhuis zal omringen,
Niet weten wat het zegt: 'thans zijt ge wees!'
Mijn kindreu!...

O! mijn land! mijn vaderland!
Neen, 'k vraeg niet dat ge mijns u zoudt gedenken,
Niet dat ge lauwren op mijn grafsteê plant,
Of me in uw heugnisboek een plaets zoudt schenken!
Strooi, strooi de blaedren, waer ik licht eens faem
Voor droomde, vrij in alle vier de winden!
Laet, onbezorgd, mijn arbeid en mijn naem
Op d'adem der vergetelheid verzwinden!
Maer, om den wille van al wat ge nog
Van d'armen wroeter licht had mogen wachten,
Zoo hij niet tot zijn laetste levenskrachten,
Verspild had in uw glorie te betrachten,
Gedenk mijn weduw en mijn weezen toch!

Lijkkrans voor Tollens.

Ruim een halve eeuw had reeds zijn stem
 In 't Bardenchoor den boventoon gezongen;
 En toch, - van al de duizenden, die hem
 Nog gistren luistrend aen de lippen hongen,
 Niet een, bij wien 't gedacht verrees wellicht:
 'Straks sluit de dood dien mond voor eeuwig digt!'

Hoe onbewolkt, hoe majesteyvol praelde
 Die zon bij 't zinken! en wie had vermoed,
 Dat al die luister, al die gloed,
 Waermeê zij gistren Neêrland nog bestraelde,
 De lach was van heur afscheidsgroet!

Soms mag men dus een huiskring binnentreden,
Waer naest het vuer een achtbare oude zit:
Wèl is zijn wang doorgroefd, zijn schedel wit;
Wèl rilt de doodskil soms hem door de leden;
En echter, als 't gezin zich, bij den haerd,
Ten wijden liefdekring rond hem vergaert,
Om van zijn jeugd hem hooren te vertellen,
Is daer niet een, wien 't schrikbeeld komt ontstellen:
'God weet of hij te nacht niet henen vaert!'

Het schijnt elk hunner of zijn eigen leven
Is met diens grijzaerds kalm bestaen
Vergroeid, en draed voor draedje saemgeweven.
Nooit was daer smert in huis, die niet een traen
Meê aen zijn wimpers had doen beven,
Nooit vreugd, die op zijn mond geen lach deed zweven;
En vreugd en smerte, dunkt hun, wierd voortaan
In huis onmogelijk, moest hij 't eens begeven.

En zoo was Tollens Nederland!
Ook, als de dood, Gods donkere afgezant,
Bij 't fluistren: 'Leg u thans ter ruste neder!'
Hem de onvermoeide dichterverder
Stil weg kwam stelen uit de hand,

Wat weeklagt ging daer op ten allenkant!
't Was één gezocht, dat in de wooning
Van arm en rijk ter zelfder tijd ontstond,
En dat zijn treurgen weërgalm vond
Zelfs in 't paleis van Neêrlands Koning.

Nog heeft die klagt niet uitgeweend;
Want hoor! wat jammren allerwegen,
Uit Neêrlands verste hoeken opgestegen,
Rondom het graf, waerin hij is gelegen,
Zich tot een choor van rouw en lof vereent!

Een moeder zucht: 'Grondpoëzij van 't leven,
Gevoelens tierende om den stillen haerd,
Uit moedermin met vaderzorg gepaerd,
Uit kinderlach en traentjes saemgeweven;
Wie zal, nu deze sluimert onder de aerd',
Voortaan ons in den mond die klanken leggen,
Zacht melodijgelspel, waer ons hert
Zich zelve en wie het lief heeft meê kon zeggen
Hoe rein uw vreugd is, en hoe diep uw smert?'

Een jongling fluistert: 'Liefde! zoet verrukken
Van twee versmeltende tot een,

Hoe gloeiend wist hij uit te drukken,
 Wat heemlen gij ons opent hier beneên!
 Hoe kwam, bij 't ruischen zijner minnezangen,
 Elk minnend paer hem aen de lippen hangen!
 En wie zal hun voortaan de zaligheid,
 Waervan gij 't hert doet overvlieten,
 In 't streelend lied verdubbeld doen genieten,
 Nu Tollens' luit in 't stof verbrijzeld leit?'

Een andre mijmert, 'Wie zal ons geleiden
 Langs heldre beek en koele laen,
 Langs gelende akkers en langs groene weiden,
 Om 's Almagts werk aenbiddend gâ te slaen?
 Wie zal daer in ons hert voor al de schoonheid,
 Die God in water, aerde of lucht ten toon spreidt,
 Een nieuw gezigt doen opengaen?....
 Zeg, o Natuer! als gij den Zanger,
 Die U verheerlijkte in zoo menig lied,
 Niet meer van liefde en geestdrift zwanger,
 Langs uwe paden dolen ziet,
 Zult gij niet heimlijk al de bloemen,
 Die hij bij voorkeur plag te roemen,
 Doen spruiten om zijn grafgesteent'?'
 Zal 't choor van uwe filomelen

's Nachts niet een treurlied komen kwelen,
 Voor wie zoo meengen toon hun heeft ontleend?'

Daer klinkt een mannenstem: 'Wijst uw historie,
 O Neêrland, op een enkle glorie,
 Die niet door hem gehuldigd werd?
 Meldt ge ons één dierbren naem, die niet zal leven,
 Tot bij de laetsten onzer neven,
 Van al den tooverglans omgeven,
 Die daer in Tollens' lied om straelde uit Tollens' hert?'

En eene tweede: 'Riept ge uw zonen op ten strijde,
 Uw Tollens hief den wapenkreet,
 Die allen aen Oranjes zijde
 Gelijk één man verrijzen deed.
 Schoot na den strijd de zon der vrede
 Heur stralen weder op uw grond,
 't Was Tollens' juichtoon, Tollens' bede,
 Waerin ge uw dank ten hemel zondt.
 Zijn ziele was een harp, die heure snaren
 Vol zoet geruisch weêrgahnen deed,
 Bij eiken wind van vreugde of leed,
 Die over 't hoofd u kwam gevaren.
 Zijn ziel was eene echt-Nederlandsche ziel;

En daerom, Neêrland, was 't u steeds als hoorde
Ge uwe eigen stem in iederen akkoorde,
 Dat dien geliefden mond ontviel.
En daerom, Neêrland, zal 't nog lang na dezen
 U als der droeve moeder wezen,
 Die, wat een bloeyend kroost ze ook om zich heeft,
Blijft voelen, dat er één haer is ontvallen,
 Een, dien zij lief had boven allen,
Een, wiens gelijke God haer nooit meer wedergeeft.'

 En hoor! wat rijst daer voor een klagen?
 Het is der armen bittre rouw:
'Daer zijn weêr,' snikken zij, 'de winterdagen,
 Met heel hun langen sleep van plagen,
 Met al hun honger en hun kou!
En wie zal nu, langs gracht en wijken,
Met schael en bus voor ons uit beedlen gaen?
Wie zal, in 't roerend lied, den rijken
 Ons schamel lijden doen verstaen?
Wie zal zich onzes noods erbarmen?
 O Heer! o Heer!
Stom is de mond, die voor uwe armen
De koudste herten deed ontfermen:
De goede Vader Tollens is niet meer!'

Aldus weêrgalmt zijn lof van duizend tongen,
Rondom de groeve, die zijn stof ontving.
En zal ik, needrig vreemdeling,
Stout door de schaer van dichters heengedrongen,
Die reeds een hulde zijnes weerdig zongen,
Hem 't offer durven brengen van een lied,
Waerop zijn schim licht medelijdend ziet?
Maer, Tollens, 'k had u lief! - 'k was een dier velen,
Die in ons arme Belgenland, eilaes!
Hunne eigen tael verschoppend, blind en dwaes,
Slechts ooren hebben voor des Franschmans kwelen.
En 't was bij 't luistren naer uw vollen toon,
Dat ik voor die verbastring blozen leerde,
Dat 'k mij tot Neêrlands tael, mijn tael, bekeerde,
En zwoer: slechts eigen kleed past eigen schoon!
Ik had u lief! en dies - gij zult dees zangen,
Dees lijkkranen uit het Zuiden u gebrocht,
Hoe kunstloos ook mijn hand zijn loover vlocht,
Met welgevallen op uw graf ontvangen!

Sint Niklaes.

Daer vonkelde licht noch laeije
 In 't lage, vunzige kamerkijn;
 Slechts door 't bevrozene raemken
 Drong flauw de maneschijn.

De jonge, bleeke wed uw
 Zat over klein Mieken heengebukt,
 De bloote, ijskoude voetjes
 In beide heur handen gedrukt.

Al bedelend had klein Mieken,
 De gansche stad, straet op straet neêr,
 In sneeuw en hagel doorloopen,
 En keerde zoo even weêr.

En schoon ze van honger en koude
Op moeders schoot te huiveren zat,
Toch wist ze zoo veel te vertellen
Van Sint Niklaes in de stad.

Van alle die schoone winkels,
Vol poppen met kleederen van satijn,
Vol suiker en spikkelatie
En schepen van marsepijn.

En 'moeder,' praette zij, 'moeder!
Dit alles wordt langs de schouw, te nacht,
In 't schoentje der brave kinderen,
Door Sint Niklaes gebracht.

En zoo 'k mijn hollebloksken
Eens stielieken zette in 't hoeksken, daer,
Zou hij mij ook niet ewat brengen,
Die zoo braef was heel het jaer?'

'Och, Mieken,' zuchtte de moeder,
En moest, alvorens ze verder sprak,
Den krop wegslikken, die eensklaps
Haer in den gorgel stak; -

‘Och, Mienen, ja voorzeker!
Gij waert steeds braef; maer weet - de Sant
Komt enkel in langs schouwen
Waer bij dag heeft vuer gebrand.

En sedert hoe vele dagen
Glom in ons schouwken.... och kind, kom aen!
Wat doet ge me toch voor vragen!
Laet ons liever naer 't beddeken gaen!’

Het beddeken stond op zolder:
- Een enkele stroozak op een plank! -
Daer droeg zij Mienen, en kuste 't,
En ging - en weende nog lang.

Reeds drijmael had de klokke,
Met heur hollen, plegtig-kliukenden mond,
Door den klaren, vinnigen hemel,
In het ronde de uer verkond.

En nog altijd lag klein Mienen
Op heur strooi, met opene oogen, en dacht
Aen Sint Niklaes, en al 't lekker
Dat hij thans den kinderen bracht.

Vlak boven haer, tusschen de pannen,
Was een reet in 't dak, en juist daerdoor
Scheen er op haer een starre,
Met zoo'n zachten, betoovrenden gloor.

En zij had zoo'n kou, zoo'n honger;
Zij voelde in heure ooren zoo'n wonder gebrom;
Het was of ze nu eens in 't ijdel
Verzong, - en dan langzaam weêr klom.

Maer hoe zij omhoog werd getogen,
Of huiverend in de diepte zong,
Daerboven stond immer de starre,
Met den zelfden betoovrenden lonk.

En ziet! - daer was 't op eenmaal
Als groeide de starre tot een zon,
Die, goud en purper stralend,
Steeds lager en lager klom.

Daer borst die zonne plots open,
Met hemelsch en nooit gehoord geluid;
En heel een leger van engeltjes
Brak er blij-fladderend uit.

En alle die engeltjes droegen
In korfkens lekker of speelgoed; - en
Een man dreef traeg en statig
In lichtgloed midden van hen.

Hij droeg een goudenen mantel;
Als 't witste zilver blonk zijn baerd;
Hij daelde met alle zijne engeltjes
Steeds nader en nader tot de aerd'.

En de zoldering was verdwenen;
Daer zweefde de man aen Miekens zij,
En kuste haer zacht op 't voorhoofd,
En fluisterde: 'Kom met mij!'

En hij stopte haer onder zijn mantel,
Hij drukte haer tegen zijn hert, zoo teêr;
't Was Mieken als vloog ze; - ze voelde
Geen kou of honger meer!

En toen de grauwe schemer
Des morgens in het zolderken viel,
Ontwaekte de arme weduw,
Doodsdroef in hare ziel.

‘Nu, dacht ze, nu is 't vreugde
Alom waer kinderen zijn! - helaes!
Nu zingen ze en springen ze alomme,
En danken Sint Niklaes.

En hier - wat zal 't hier wezen,
Wanneer gij straks ontwaekt, arm kind?’
En zij boog zich om Mieken te kussen,
Het oog van tranen verblind.

Maer plotselings week zij terugge,
En staerde een wijle, verstomd en dwaes,
En gilte: ‘dood! versteven!
God! dit deed Sint Niklaes!’

Aen Hendrika.

Gij zegt mij: ‘Als ge daer zoo zijt gezeten,
 Des avonds in uw hoekje, bij den haerd,
 En spraekloos, roerloos, en u zelf vergeten,
 Zoo pijnlijk-ernstig in de vlammen staert;
 Dan wilde ik wel, in zijn bespiegelingen,
 Uw geest eens volgen naer de wonderkringen,
 Waer hij soms, uren lang, in ommedwaelt;
 Dan wilde ik wel eens meê door 't vreemd vermogen
 Beheerscht zijn, dat u zoo houdt opgetogen,
 En dat die wolk u over 't voorhoofd haelt.’

Gij zoudt dit willen? - Gij, die slechts de dingen
Aenschouwt, zoo als ze uw schoone ziel verkleurt,
Met mij de sombre sferen binnendringen,
Waer alle sluijers worden weggescheurd?
Gij meêgaen, waer het koude licht der waerheid
Al wat begoochelt doodschijnt in zijn klaerheid;
Gij, engel, met uw schittrend stralenkleed,
Vrouw, met uw kinderlijk, eenvoudig herte,
U roekloos wagen in dit rijk van smerte,
Dat studie van het werkelijk leven heet!

Gij, onverschrokken tot het ziekbed naderen,
Waerop de samenleving ligt en wroet,
En nagaan of de gloed, die al heure aderen
Doet bonzen, dood of leven brengen moet?
Gij, zien hoe hoogmoed, twijfel, gouddorst, weelde,
Verschrikbre koortsen, die de zelfzucht teelde,
't Bloed en de levenskracht, steeds meer gejaegd,
Heur naer het hoofd doen stroomen, wijl beneden
De teering der verarming heure leden
Tot in het merg uitkankert en verknaegt?

Gij, heel het onafzienbaer heer van kwalen,
 Waer 't arme menschedom meê geslagen ligt,
 U een voor een in droom voor de oogen halen,
 En 't hert u voelen krimpen bij dit zigt?
 En - schoon ge willig goed en bloed en leven,
 Waer dit mogt helpen, zoudt ten beste geven,
 Om mildering te brengen in zijn lot -
 Toch u in 't eind de hand veur 't voorhoofd slagen,
 En door vertwijfling overweldigd vragen:
 Waer toch is uitkomst, waer verzachting, God?

O neen, niet waer, gij wilt mij niet vermetel
 Verzellen naer die koude en sombre sfeer?
 Neen! roep me er liever, over mijnen zetel
 Als thans u buigend, met een kus uit weêr!
 Laet liever mijne ziel, stil opgetogen,
 Op uw zoo helder voorhoofd, in uwe oogen
 Het lezen, dat in alle duisternis
 In alle foltering, in alle rampen,
 Waermeê de mensch of 't menschedom heeft te kampen,
 De l i e f d e licht, en troost, en redding is!

Kaetje bij de koei.

Daer wipt ze langs 't hek in de weide,
 Het draegjuk over den hals geleid,
 De glimmende eemers ter zijde,
 Mooi Kaetje, de mollige meid.

Daer zoekt ze of ze onder de koeikens,
 Die staen en grazen bij d' effen vliet,
 Of droomend liggen en kauwen,
 Heur Blaertjen ook wel ziet.

Daer heeft ze de lievling gevonden;
 Daer vlijt ze zich aen heur zijde neêr,
 En zingt van falderaliere,
 Dat het rondklinkt heinde en veer.

En het zonneken neigt ten westen;
En 't groen der weide, zoo ver men schouwt,
Doomt weg als onder een wasem
Van vloeiend en tintelend goud.

En op heel de wijde vlakte
Geen molenwiek die roert; - geen klank,
Dan omhoog des leeuweriks liedje,
Dan omlaeg mooi Kaetjes gezang.

En terwijl ze den vollen uijer
Van de schuimende en smookende melk ontlast,
Kijkt Blaertjen eens om, als wou ze
Bedanken wie zóo op haer past.

'Mijn liefste koeiken Blare!
Zoo praet nu Kaetjen, en streelt heur koe,
'Ge schijnt me verwonderd te vragen:
Hoe toch zoo blijde te moe?

Want ja, sints lang reeds moest gij,
Wanneer ik hier telkens zoo droef en stom
Naest u zat, heimelijk peinzen:
Waer treurt er mijn Kaetjen toch om?

Vast zegdet ge bij u zelven:
Zij kweelt wellicht, het arme kind,
Omdat ze wel geerne zou minnen,
En geen en vrijer en vindt.

Maer, liefste koeiken Blare!
't Was niet daerom, 't was niet daerom,
Dat Kaetje hier onder 't melken,
Zoo treurig zat en stom.

Want o! zoo dikwijls, des zondags,
Wanneer ik uit der kerke toog,
Aenzag mij menige jonkman
Met smeekend en smachtend oog.

En lest nog op de kermis,
Wat waren er velen, die na den dans
Mij fezelend baden: ach, Kaetje!
Schenk mij uw hertje thans!

Doch, liefste koeiken Blare!
Ik lachte wat met al dat gesmeek;
Daer was er maer één dien 'k wilde,
En 't was er een die me ontweek!

En toen ik nu gisteren avond,
Met uw melk, lief koeiken, naer huis wou gaen,
Daer kwam ik hem ginder tegen!
En hij bloosde, - hij sprak mij aen!

Hij vroeg om mijne eemers te dragen!
En ik zei, ik weet niet wat, - en toen...
Toen droeg hij uw melk - en zuchtte:
O, mogt ik dat dagelijks doen!

Hij ook, hij minde mij lang reeds!...
En, niet waer, mijn koeiken, nu raedt ge wis
Al aenstonds dat Kees van Ter Linden
Mijn uitverkoren is?

En van morgend is hij ten onzent
Met zijn vraeg al bij vader en moeder geweest,
En eer zes weken verlopen,
Vieren wij bruiloftsfeest!

En naer 't huisken, dat ginder, beneden
Den dijk, als een peereltje ons tegenlacht,
Daer word ik dan als zijn vrouwken
Door mijn eenigen Kees gebracht!

En, liefste koeiken Blare!
- Neen, zie me niet zoo bedrukkelijk aen! -
Want - dit zeide mij moeder in stilte -
Gij zult er mede gaen!

En 'k zal ik u blijven melken!
En wie weet of binnen het jaer wellicht
Naest ons niet, tusschen de bloemekens,
Een klein Keesje te spartelen ligt!

O liefste koeiken Blare!
Wat zullen wij vreugde beleven, niet waer?
Wat zullen wij vreugde beleven,
Zoo steeds allen bij malkaer!'

En daer is haer koeiken gemolken.
Daer wipt mooi Kaetje weêr 't hek voorbij,
Met het draegjuk over de schouders,
En de schuimende eemers ter zij.

En daer is zij in 't schaerhout verdwenen,
En nog lang staet Blaertjen, en luistert na,
Hoe Kaetjes liedje van verre
Steeds klinkt van falderala!

Tante Geertruid.

Het is, als woei er u, bij de eerste schrede,
 Die ge in heur huisken, op 't Beggijnhof doet,
 Een lucht uit vroeger eeuwe te gemoet,
 Doorgeurd van eenvoud, liefde en zielenvrede;
 En, treedt ge in 't kamerken, alwaer zij zit,
 Als onvrijwillig gaet gij op de teenen,
 Zoo helder, zoo kersrood zijn daer de steenen,
 En 't zand, dat ze bebloemt, zoo hagelwit.

Niets, dat er pracht getuigt, dan op de schouwe,
 Een Christus, meesterwerk van 't fijnst ivoor,
 Waeronder, rijk-gedoscht in gouden moor,
 Met zilvren staf en kroon, een Lieve Vrouwe.

En geen geruisch, dan van de poes die spint,
Vast-ingesluimerd bij het zonneshijntje,
Ginds, achter 't blank en fijngeplooid gordijntje,
Naest Tantes naeikorf, op de vensterplint.

En Tante zelve, - zie! van heure haren
Kijkt enkel nog een bles op 't voorhoofd uit
't Gepijpte mutsken, waer 't gelaet in sluit;
En zilverwit is die, - puer sneeuw der jaren.
Maer toch, niet waer? als gij het lang beziet,
Dan is 't, alsof om dit gerimpeld wezen,
Allengs een krans van frischheid kwam verrezen,
Iets dat getuigt: 'Ze is toch zoo oud nog niet!'

En, als zij over haren bril die oogen,
Steeds vochtig van de volheid des gemoeds,
Van 't naeiwerk opslaet, - door iets naemloos zoets
En liefdrijks voelt ge u als tot haer getogen.
Of, lacht ze tegen, met dien glimlach, waer
De vredeglans den trek van vroeger smerte
Zoo zacht in overschittert, - in uw herte
Denkt ge aen uw moeder, wijl ge staert op haer.

Thans kan uw oog, uit die verslenste trekken,
Uit dien nog kloeken, maer geknakten leest,
Niet wel meer gissen wat ze eens is geweest,
En vast geen schoonheid meer der jeugd ontdekken;
Maer, breng haer eens op haren 'jongen tijd,'
En, onder 't praten, komt ge al ras te weten,
Dat ze eens de 'schoone Geertrui' werd geheeten,
Die van de halve stad schier werd gevrijd.

Want beeldschoon was ze; en op haer schreden kriede
Het van aanbidders; ja! zelfs was er een,
Tot wien ze niet als tot al de andren 'neen'
Gezeid had, toen hij smeekend voor haer knielde;
Een, dien zij in heur herte al gansch een jaer
Verkoren had, voor dat hij zich verklaerde;
En toch - hoe vreemd een lot soms keert op aerde! -
Heur jonger zuster trouwde nog voor haer!

Een bloedstorm had heur vader, zeekren morgen,
Op 't bed gestrekt, verlamd in al zijn leën;
En, hulploos als een kind, wou hij alleen
Van haer zich laten dienen en verzorgen.

En zij, niet vragend zelfs, voor hoe veel tijd
Zal ik den schoonsten droom van mijn jong leven
Voor deze kinderpligt op moeten geven,
Had zich den armen kranke gansch gewijd.

Daer kropen jaren om. - Des wachters moede,
Bad hij, wien ze eens heur trouwe had verpand,
Een laetste mael vergeefs om heur hand,
En huwde toen eene andre. - 't Herte bloedde
Haer doodlijk bij dien slag; - maer uit heur mond
Vernam nooit stervling iets van wat haer griede;
Den kranke alleen was 't of hij in heur liefde
En heur geduld sinds iets van de engelen vond.

Een enklen keer: - de bloeiende eerstgeboren
Van hare zuster, lag de bloote borst
Blij-spartlend toe te kraeijen, die zijn dorst
Zoo volop had verzadigd pas te voren.
De moeder, stralend, smeltend van genot,
Verslond den malschen blozerd met heur kussen,
En weende, en lachte, en stamelde ondertusschen
In vuerge wartael heuren dank tot God.

Zij zag dit aen: en, duizlig, opgetogen,
Liet ze eene wijl heur ziel omdwalen in
Het glansrijk paradijs der moedermin,
Dat als een droom opdaegde voor hare oogen;
Maer, op den zelfden oogenblik was 't haer
Als lispte een stemme grijnzend haer in de ooren:
'Dit paradijs zal nimmer u behooren!'
En luide snikkend vlugtte zij van daer.

Doch nauwlijks was ze in 't doodstil huis gezeten,
Bij 's kranken bed, op haer gewoonen stoel,
Of reeds woog die opwelling van gevoel
Haer als een gruwel op het teêr geweten,
En, heel den nacht, in tranen van berouw
Wegsmiltend, knielde en bad ze aen vaders sponde,
Opdat de Heere toch om deze zonde
Des dierbren leven niet verkorten zou.

Dan eindelijk, - laet, en toch te vroeg erbarmen
Voor 't liefdrijk kinderhert! - daer lei de dood
Voor goed de hand op d'armen oude, en sloot
Ten laetsten slaep hem de oogen in heure armen.

Lang treurde ze over hem in stille smert;
Want nu bevroedde ze eerst, hoe met diens leven
Het hare als was vergroeid; nu scheen 't, of neven
Dien doode in 't graf een deel lag van heur hert.

Zij was niet jong meer; - en nogtans, de dagen
Des rouwens waren pas voorbij, of daer
Kwam meer dan een aanbieder, die met haer
De huwlijksreis nog wel had willen wagen.
Maer, gold het haer nog, of alleen heur goud,
Dit liefdrijk blaken? - 't Scheen haer om het even;
Slechts éenen had ze zich nog willen geven:
Hem, die niet wachtte... dies, bleef ze ongetrouwd.

De wereld deed haer zeer: hoe dwazer 't woelde
Van driften en vermaken om haer heen,
Hoe meer zij, in haer treurnis, zich alleen,
En als van elke vreugd vervreemd gevoelde.
Zelfs in die ouderlijke woning, daer
Voorheen de blijde herinneringen schenen
Uit ieder meubel en uit alle steenen
Haer toe te lachen, vond zij 't thans zoo naer.

Zij kwam naer hier gevlugt; en, als het water
Van 't beekje, dat te diep zich in zijn boord
Verscholen houdt om ooit te zijn gestoord,
Waer 't heenrolt met nauw hoorbaer golfgeklater:
Zoo, ongenaekbaer voor het driftgebruisch
Der weerd, zijn voor haer sinds toen de jaren,
't Een steeds gelijk aen 't ander, heengevaren,
In deze zindelijke vredekluis.

Meest allen, die in hare jeugd haer kenden,
Vergaten haer, of rusten in den dood.
Maer spreek van haer eens aen al wie in nood
Ooit troost behoefde of bijstand in ellenden;
En in heel 't stadje vindt ge er licht niet een,
Of hij verhaelt u, met een traen in de ooge,
Hoe deze vrouw, die engel uit den hooge,
Hem, juist wen 't noodigst was, met hulp verscheen.

En zie, wanneer ze eens uitgaet, hoe de kleenen
Van gansch de buert, met lachende gelaet,
Heur handjes komen geven, en de straet
Van blij gesnap doen galmen om heur henen!

Want Tante houdt, zoo 't schijnt, van hun geraes;
En 't gaet den kleenen nimmer uit 't geheugen
Dat al die braef zijn, steeds bij Tante meugen
Hun schoentje zetten gaen op Sint Niklaes.

En zoo spreidt deze bloem heur balsemgeuren,
Hoe needrig ook verdoken onder 't kruid,
In liefdewalm gestadig rond zich uit:
Vreugd voor wie schuldloos zijn, troost voor wie treuren.
Zoo bloeit zij voort, tot de Engel nederstrijkt,
Die, zacht heur laetsten wortel uit onze aerde
Losmakend, haer verplant in 's hemels gaerde.
Gezegend wie haer hier beneên gelijk!

**Blik door eene venster.
Nieuwjaersgedicht voor de arme.**

Dus, op den eindeloozen Oceaen,
 Waer 't menschdom door Gods hand wordt voortgedreven,
 Weêr onzen niet verkondigd, en geschreven,
 ‘Zie! tot zoo verre zijn wij reeds gegaen!’
 Dus, weêr een jaer, dat in het zwart verleden,
 Als iets dat nooit geweest is, nederzinkt;
 En een, dat, straks de toekomst uitgetreden,
 Of 't nimmer enden moest, ons tegenblinkt!
 ‘t Is Nieuwjaer!’ klinkt het; en uit alle streken
 Verheft zich, bij het uiten van dit woord:

Gelijk een lang en jueblend vreugdakkoord;
En rond ons - zie! hoe elke venster gloort
Van 't feestlicht, dat daer binnen is ontsteken!
Hoor! hoe gezang en luid gesnap getuigt,
Dat daer ook 'welkom Nieuwjaer!' wordt gejuicht!

Doch, waerom blijft, bij 't schitterend geflonker
Der andere, die venster, daer, in 't donker?
Voorwaer, indien niet soms een roode schijn,
Traeg-wagglend, langs haer ruitjes heen kwam zweven,
Men zou niet gissen dat daer menschen leven!....
Mag 't dan ook daer geen vrolijke avond zijn?....
Kom! laet ons hier een oogenblik verbeiden!
Door die gebroken ruit zal 't ons misschien
Vergund zijn iets belangrijks te bespiên:
Wie weet wat stil genot!.... wie weet wat lijden!

Niets roert of spreekt er. - Rond den zwarten haerd,
Waer 't laetste vonkje al lang is uit verdwenen,
Zit, van een pinkend lampken dof beschenen,
Een moeder met heur kinderen geschaerd.
De kin in beide handen, onbewogen,
Ziet zij het na, hoe gretig ieder kind
Zijn drooge sneê van 't zwarte brood verslindt.

En wat toch mag ze denken, wijl heure oogen
Zóo staren?.... Telt ze licht de drupplen zweet,
Die daer besloten zijn in elke beet?
Of vraegt zij aen haer zelv': 'Hoe zal ik morgen
Dien kleinen nog hun bete broods bezorgen?'

Maer, wat gerucht treft daer op eens haer oor?...
Een glimlach, die, schoon zoet, toch eindloos lijden
Verraedt, komt langs heur bleeke lippen glijden;
En, luistrend 't hoofd oprigtend, lispt zij: 'Hoor!
Ach hoor! bij die gelukkigen hier neven,
Wat uitgelaten vreugd van daeg, wat leven!....
O! 't is toch iets verrukkends, dat geluid
Van zilvren kinderstemmen, wen de blijheid
Der ongekenkte hertjes dus in vrijheid
Met jubelkreten en gelach zich uit!
O! 'k zie, mij dunkt, de lieve blozaerds dansen
Rondom de tafel, die, geheel bevracht
Met lekkernij en speelgoed, en van 't glansen
Des luchtters overstroemd, hun tegenlacht!
Ik zie hen, schoot en handjes volgeladen,
Verrukt zich nedervlijen op den grond,
Of luide-schaetrend huppelen in 't rond,
Niet wetend hoe van vreugd zich te verzaden!

En 'k zie daer naest het zalig ouderpaer,
Dat staert op dit tafreel, en, - opgetogen,
De hand ontroerd gestrengeld in elkaër,
Een glimlach op den mond, een traen in de oogen,
Ten hemel blik en fluistert: Hoe toch, God!
Dankt u het hert voor zulk een diep genot?

'En denken, dat, nu juist een jaer geleden,
Op dezen zelfden dag, ook in ons woon
't Gejuich weërklonk, dat door dien muer op heden
Tot ons komt, als gelach van spot en hoon!
O! tergend en toch zoet genot voor 't herte,
Wanneer het, door den nacht van ramp en smerte,
Waer 't zonder hoop op licht in ommedwaelt
Zich 't heil uit vroeger tijd voor oogen haelt!
O! van wat heldren zonneglans omgeven,
Hoe tintelend van vreugde, zie ik daer
Dien laetsten avond van 't verleden jaer
Op eens voor mijn verbeelding komen zweven!

't Was juist een dag als heden. - Koud en guer
Flood de oostwind in de straet; maer, wat hij loeide,
Te heller en te blijder knapte 't vuer,
Dat in ons digtgesloten huisken gloeide.

En ik zat met de kindren bij den haerd,
In stille moederlijke vreugd beschouwend,
Hoe zij, den vinger op hun mondje houwend,
Bij elk gerucht, dat buiten werd ontwaerd,
Elkaer met blikken zegden: 'daer is vader!'
En angstig luisterden of hij wel nader
Zou komen; en, ging dan 't gerucht voorbij,
Me aenzagen met een half verwijt in de oogen,
Tot ze eindlijk van hun stoeltjes opgevlogen,
Plots al te samen schaterden: 't is hij!

'En, God! wat was 't dan schoon om gâ te slagen,
Hoe, vóór hij nog de kamer binnentrad,
Hem al die handjes hadden aengevat,
Als wilden ze in triomf hem binnendragen,
Wat was 't een lust om zien, hoe heel die hoop
Hem trok, en streelde, en op zijn knieën kroop;
En stout rondtasten kwam in al zijn zakken;
En losbrak in gejuich, hij elk der pakken,
Die hij daer lachend uit te voorschijn bracht!
Want ja, schoon hij al eens te morren plagt
Op dieren tijd en moeilijke dagen,
Toch had hij zijne kindren mild bedacht,
Toch had hij elk zijn nieuwjaaer meêgedragen.

En ik, 'k had slappe wafelen beslagen,
En 'k had in stilte om kriekenbier gestierd:
En zoo werd Nieuwjaer in ons huis gevierd!

‘O! rijken mogen, van hun pracht omgeven,
Genoegens smaken, waervan onze ellend
Nog zelfs de trotsche namen niet en kent;
Toch zal ik nooit gelooven dat het leven
Een hooger heil kan schenken aen hun hert,
Dan ons op dezen dag geschonken werd.
Want zie! als wij daer zoo aen tafel zaten,
Met onze frissche kleinen om ons heen,
Dan was 't alsof hun blij en eindloos praten,
Alsof de glans, die hun uit de oogskens scheen,
De lucht en 't licht, die ons gezin omhulden,
Ook van hun vreugd ontstaken en vervulden.
Dan voelden wij ons ouderlijk gemoed
Van zulk een hemelvolheid overvlieten,
Dat wij het zonde dachten al dit zoet
Zoo gansch alleen op aerde te genieten,
En dat ik de oude ziekelijke vrouw
Van boven riep, opdat zij 't deelen zou.

‘En thans!...’

En de arme moeder laet heur blikken
Traeg door 't halfdonker in het ronde gaen:
En daer ziet ze aen heur zij den stoel nog staen,
Waerop weleer heur gade plag te zitten;
En, met denzelfden blik van heur gezigt,
Ziet zij het graf, waerin de dierbre ligt.
En daer komt al de wanhoop, al het lijden,
Al wat ze doorstond, sinds hij haer ontviel,
Gelijk een rei van spookten, uit haer ziel
Oprijzend, voor haer scheemrende oogen glijden.
Daer ziet zij al die dagen, die zij sleet
In angstig slaven en in hooploos zorgen;
Die nachten, doorgezwoegd tot aen den morgen,
En gansch doorweekt van tranen en van zweet.
En toch, toch - o! wie weet sinds hoeveel dagen,
Geene enkele vonk meer op den klammen haerd;
Toch, wat zij zoekend om en rond zich staert,
Niets, niets meer, dat zij naer den berg kan dragen;
Toch, daer, voor haer, de laetste korst van 't brood,
Waarvoor zij heuren laetsten penning bood;
Toch straks weêr al een heele maend gesleten:
En, zoo heur kamerhuer niet wordt betaeld,

Wat haer nog rest licht morgen weggehaeld,
En met heur schaepkens zij op straet gesmeten!

Doch neen! te vreesdijk is dit gedacht!
Weg, toekomst, met uw sombre mogelijkheden!
Gij zoudt heur laetste vonk van zielekracht
Ontrooven, met heur laetste vonk van reden!
Neen, liever de oog gevestigd op haer kroost!
Licht dat zoo'n blik van liefde haer nog troost!

En de arme moeder staert op heure kleenen.
En daer ontwaert ze, hoe die naest de schouw
Bij een gekropen zijn, om voor de kou
Wat koestring aen elkanderen te ontleenen;
Daer hoort ze, door hun klappertanden heen,
Hoe de oudste aen de andere zit te verhalen
Van poppen en van speelgoed, niet te malen,
Van lekker en van duizend kostbaerheên,
Die ze aen de vensters heden heeft zien pralen;
Daer hoort ze, hoe de ineengedoken groep
Zijn lust verraedt met halfgesmoord geroep,
Bij ieder der bedwelmende vertoogen,
Die zich ontrollen voor hun gretige oogen....
En 't is haer of ze daer hun toekomst zag!

Want zijn ze niet gedoemd, om, iedren dag,
Zóo elke vreugd en elk genot van 't leven
Voorbij hun hongrende oogen te zien zweven,
Wijl nooit hun hand er iets van grijpen mag?

En dat, dat is uw Nieuwjaer, arme vrouwe!
Dat is het Nieuwjaer van zoo velen, wie,
Als u, wier lijden ik hier thans bespie,
De tijd nooit anders brengt dan ramp en rouwe!
En ik, ik arme dichter, die mij 't hert
Voel breken, bij 't besef van zoo veel smert,
Wat kan ik om haer foltring te verzachten,
Dan mijne klagten voegen bij uw klagten?
Maer neen! - ik heb mijn ziel, ik heb mijn lied!
Ik heb mijn lied! en kan het rond doen schallen,
En tot de rijken roepen: 'O! gij allen,
Die 's Heeren gunst in overvloed geniet,
Denkt toch, als gij, van gade en kroost omgeven,
En vol der zegeningen van het leven,
Toch nog van zegen voor het Nieuwjaer spreekt;
Denkt dat zoo menig wees, zoo menige oude,
Zoo menig weduw honger lijdt en koude,

En slechts wat vuer en brood van Gode smeekt!
Denkt dat, aen al het zin- en zielsgenoegen,
Bij 't feestgeruisch u op dees dag vergund,
Gij nog een eedler heilgenot kunt voegen:
Dat gij eens broeders tranen droogen kunt!
O laet, laet, aen den ruimen disch gezeten,
Door Godes hand op aerde u toegemeten,
Een kruimken vallen voor die hongrig zijn!
Laet van uw honig en laet van uw wijn
Een dropje glijden in hun bittren beker!
En dan - weest van Gods hoogsten zegen zeker:
Dan zal u Nieuwjaer dubbel zalig zijn!

De bestedeling.

I.

Langzaam galmde 't getamp
 der beëlklok over de velden,
 Die, volzalig, in 't goud
 van de avondzonne zich baedden.
 Plegtig-roerende stond!
 als in 't dorp elk moederken, eensklaps
 Stakende 't snorren van 't wiel,
 met het teeken des kruises zich zegent;
 Wijl op den akker de hoer,
 zijn dampende rossen weêrhoudend,
 Achter de ploeg zich 't hoofd
 ontbloot, om een *Ave* te preevlen.
 Plegtig-roerende stond!
 als de klok, die 't einde der dagtaek

Wijd en zijde verkondt,
die krachtige, druipende hoofden
Neêr doet buigen voor Hem,
die 't zweet in de voor laet gedijen!

Ook den Kunstnaer, die ginds,
op de helling des lommrigen heuvels,
Reeds van vroeg in den dag,
zoo druk heeft zitten te schildren,
Klonk nu de Angelusklok
als een aftogtsteeken. Hij wischte
Traeg penseel en palet,
die hij borg bij zijn doek in de draegkas;
Vouwde zijn veldstoel digt,
en daelde, al droomende, 't pad af,
Dat door 't bloemrijk dal
zacht-kronkelend leidt naer het dorpken.

Doch, hoe dikwijls, eer hij
beneden de delling bereikt had,
Stond hij bewonderend stil,
om 't frissche tafreel, dat daeronder

Zich voor zijne oogen ontrolde,
nog eens in zijn ziele te printen!

Vlak voor hem lag 't dorp,
met een heuvel ten noorde en ten zuide,
Tusschen wier ruggen de zon,
hoogrood wegzinkende in 't Westen,
Gansch den schat van haer kleuren
en stralentoover deed stroomen.
't Klokje, in den grijzen,
met zwartgroen veil omslingerden toren,
Zweeg nu. Roerloos hingen,
daer ginds op de hoogte, de bruine
Molenwieken; het loof
stond roerloos, en boven de hutten
Stegen de blauwende wolkjes
der schadden zoo regt uit de schouwen,
Dat ze in de tintlende lucht
ook roerloos schenen te hangen.
't Was of dit dorpken, dit veld,
die heuvels, of alles in 't ronde,
Eer het zich wikkelde in 't kleed
van d' avonddauw om te slapen,

Onder den afscheidskus
der zon, stilzwijgend en dankbaer,
Eens nog de weelde en den vreê
herdacht, die het weder gesmaekt had.

Ras werd dit zwijgen nogtans
door de zoete geluiden des avonds
Lieflijk verstoord. In de verte,
uit een zonk van den heuvel weêrklonken,
Langzaam-slepend en 't vee
oproepend, de toonen des toethoorns;
En, op dit sein van hun hoeder,
verscheen weldra, in de holle
Zandige hergstraet, heel
de bontkleurige kudde der koeijen.
Knallende en schallende dreef
nu de klets des knapen hen voorwaerts,
Wijl ze, als bij beurte, den hals
uitstrekking, met vriendelijk loeijen
Reeds van verre den stal
begroeteden, waer hen de melkster
Iederen avond wacht,
die hun spannenden uijer weêr licht maekt.

En zoo kwam er allengs
op de paden, die, even als speeken
Rond hunne as, van 't dorp
uitstraelden, beweging en leven.
Hier was 't een boer, die egge
of ploeg op de veldsled huiswaert
Sleepte, en een deuntje float,
ter zijde op zijn bruintje gezeten;
Daer een blozende deern,
met een bussel geurige klaver,
Vol madelieven en kol
op 't hoofd, die den andren van verre,
Hertlijk en lustig te gaer,
heur helder 'goên avond!' toeriep;
Verder... Maer juist uit de baen,
waer 't padje gevolgd door den Schilder,
Heenliep, klonk er op eens
een schaterend juichen hem tegen.
Zwenkend van hot naer har,
kwam daer een wagen, tot klinkens
Opgestapeld van d' oogst
der boekweit, nader gebolderd.

Peerd en vracht was gesierd
met fladdrende linten en meijen;
Kinderen, elk met een krans
van bloemen op 't vlasblond kopje,
Zaten boven er op,
blij-zwaeijend met elzene takken,
Of een regen van loof
en bloemen naer onderen strooijend,
Wijl om den wagen, beneên,
een troep van knechten en meiden
Sprongen en zongen, dat gansch
de insluimrende vlakke er van opschrok.

Slil-glimlachende zag
de Schilder, van achter de heesters,
Over de hobblige baen
het getier traeg verder zich slingren.
'Ja, - zoo mompelde hij, -
ja, 't moet daerboven den Heere
Liefelijk klinken het blijde
gejuich, waarmede die herten
Zoo eenvoudig hun dank
uitstorten, bij 't zaemlen der laetste

Vruchten, die Hij elk jaer
volop uit hun zwoegen laet rijpen.
Ja! want 't schoonste gebed
van eenvoud en onschuld is vreugde!'

En dus mijmrend aen 't kalme
en diepe genot, dat de ziele
Smaekt op 't veld; of nog eens
gansch 't heerlijk tafreel van daer even
Met zijn kunstenaersgeest
opbouwende in stille verrukking,
Kwam hij, zonder het zelf
te bemerken, in 't dorpken geslenterd.

Reeds was 't purper en geel
tot grijs in 't Westen verzwonden,
En in 't Oosten verrees,
vlak neven het kerksken, de volle
Koperkleurige schijf
der maen, van dampen omschemerd,
Toen hij trad in de Zwaen,
de herberg waer hij te huis lag.

II.

Nogmaels dacht hij, gelijk
 altoos, bij 't koesterend beerdvuer,
 Onder den mantel der schouw
 een genoeglijken avond te slijten,
 Koutend van oogst en weêr,
 en al wat den dorpeling aenlokt;
 Of, in dommlig gepeins,
 nastarend de blauwende wolkjes,
 Die 't zachtvallende voêr
 in den ketel zoo vriendlijk omkronklen:
 Doch, nauw had hij de klink
 van de deure gelicht, of daer sloegen
 Tabakswalmen en woelig
 geraes van stemmen hem tegen.

'Wat is er hier toch gaende?'
 zoo vroeg hij den Baes, toen hij eindelijk
 Door 't luidpratend geboert'
 tot zijn plaetsken bij 't vuer was gedrongen.

‘Wel, - was het antwoord, -
Heer, 't is heden verpachting des Armen.
Aenstonds gaet men aen gang.’
Doch hij: ‘Verpachting des Armen!
Wat dan wordt er verpacht?’
En de Baes, dom-lachend: ‘O kijk toch!
Gij stadsheeren, ge weet
maer niets van onze gebruiken!
Ziet ge die kinderen, regts,
langshenen den muer op de banke?
En die grijzaerds, links?
Welnu, die gaet men verpachten.’
- ‘Kindren en grijzaerds! hoe?’
- ‘Ja, Heer, voorzeker, voorzeker!
't Is zoo 't oude gebruik!
Het bestuer van den Arme besteedt die
Uit bij den boer. Voor wie
nog niets of niet meer kan verdienen,
Geeft het de pachtsom gansch;
om de anderen veilen de pachters
Tegen elkaer; zoo dat
de bestedeling blijft aen dengenen,
Die hem voor 't laegste geld
een jaer lang wil onderhouden.

Is hij krachtig genoeg....
maer zie! daer gaen ze beginnen!’

En, in der daed, nu steeg
de Armmeester, te midden der kamer,
Deftig en langzaam op
zijn stoel; en, stilte gebiedend,
Deed hij den pachteren kond,
dat hij aen wou vangen met veilen.
Plotselings viel dan ook
het gerucht. Zij schaerden wat digter
Om d' uitroeper zich heen,
die eenen der ouden op tafel
Klauteren deed, waer elk
hem met volle gemak kon beschouwen.

Zwijgende zat in zijn hoek
intusschen de Schilder, en staerde
Op dit zoo vreemde tooneel,
dat gehuld was in nevels van tabak,
En maer ten halve verlicht
bijden waggelenden glans van een roetkeers,

Welte zoo even de Baes
had op d' eikenen blaker ontstoken.

'Kindren en grijaerds.... God!'
zoo dacht hij, terwijl hij zijne oogen
Droef liet dwalen van de een
naer de andere zijde der kamer;
'Heilige zwakheid, die liefde
alleen steeds diende te schragen,
Zoo door domheid ten prooije
gesmeten aen hertlooze hebzucht!...
Kinderen, - weezen! die nooit
glimlach van vader of moeder
Kenden, - of kenden alleen
om hem levenslang te betreuren!
Bloemen, die dubbele zorg
moest koestren en rijpen tot vruchten,
Zoo, baldadig en wreed,
tot miswas laten ontaerden!...
Grijaerds - mannen, die drij-kwaert
eeuw straks 't zweet van hun herte
Deden verkeeren in goud,
waer zij toch nimmer van deelden;

Of, wie weet! die voor 't land
dat heden hun nauwelijks brood gunt,
Eertijds 't jeugdige bloed
op 't slagveld hebben vergoten:
Zóo - rampzaliger, ja!
dan 't ploegpeerd, dat men toch afmaekt,
Wen het voor d' arbeid bezwijkt, -
steeds voort doen zwoegen en slaven,
Tot hun de laetste kracht
uit de krachtlooze spieren geperst is,
En de ontfermende dood
van zelve aen al 't jammer een eind maekt!
Schande! o schande!.... En zie
ze daer zitten, die knikkende grijzen,
Die verwilderde kleinen!
hoe allen met angstige schuwheid
Om zich staren! - Want ja!
wie hunner, die vroeger het goed had,
Weet of hij dit mael niet
een beul in handen kan vallen?
Wie, die een beul heeft behoord,
of de zelfde niet weder hem inveilt?....
En die pachters! hoe elk
den besteedling, in welken hij zin heeft,

Keert, en draeit, en betast,
- als de slagter het vee dat ter markt komt! -
Zie maer, rond d' oude, die thans
aen de beurt is! hoe, menige bieder
Heimlijk berekent, wat baet
dit wankelend menschelijk werktuig
Nog opleveren kan,
als men dagelijks enkel er in steekt,
Wat zoo 'n werktuig vraegt
om niet daedlijk in duigen te storten!...
O, natuer! natuer!
voor wie ik zoo even daer buiten
Heb in verrukking gekniel;
gij schoone, gij milde, die eeuwig
Liefde ons predikt, waerom,
waerom toch stichten de menschen,
Juist waer ge krachtigst uw stem
laet hooren, zoo 'n bittere ellende?'

Dus was 't somber gepeins,
dat des Kunstenaers ziele vervulde,
Wijl hij van onder de schouw
de verpachting allengs zag haer gang gaen.

En, in woorden had hij
wellicht zijne innige ontroering
Lucht gegeven, zoo daer
niets anders hem tijdig verstrooid had.

Naest hem stond, met den rug
naer 't vuer, een deftige pachter,
Smaeklijk den krinklenden rook,
uit zijn pijp met zilveren dopje,
Vóór zich blazende, of soms
met een teug uit zijn pint zich ververschend.
Lang reeds had hij daer zoo
onverschillig en spraekloos staen kijken,
Toen er een kind, een meisje,
dat rond de acht jaren kon oud zijn,
't Kroezelig kopje, gehuld
in een lichtroos koofken, in huis stak,
Rondzag, en dan schuw
voortsluipend tot neven den pachter,
Zwijgend heur handekens in
zijn breede en eeltige vuist schoof,
Wijl hem tevens heur groot
blauw oog droef-smeekend aenschouwde.

‘Liva, wat doet gij hier?’
werd haer wreevlig gevraegd. En het kind nu
Snikkend met de armkens den hals
van den man omstrenglend: ‘O vader!
Pacht klein Wardje nog eens
op nieuw! beproef het een jaer nog!
Zie toch hoe eendig daer ginds
’t arm jongsken u zit te bekijken!
Och! hij zag ons zoo geerne!
hij zal er van treuren en sterven...
En ik ook zal treuren
en sterven, als Wardjen eweg moet!
Want wie zal er met mij
dan spelen? wie zal er mij kransjes
Vlechten, en biezen korfkens,
en vogelen zoeken?... och, vader!
Vader! pacht hem nog eens!
hij zal...’ Maer zich ruw uit de omarming
Van ’t hertstogtelijk kind
losmakende, beet heur de vader
Kort en bestraffende toe:
‘Gij weet wat ik zegde te middag!

'k Heb drij jaren geduld
met dien bengel gehad: - het is uit nu!
Gaf hem mij 't Armenbestuer
voor niet, 'k en wou hem niet langer!
Dat is mijn woord! - en gij,
naer huis nu!' - En, daer hij bemerkte,
Dat hem een vreemdeling zat
met fronsend gelaet te beluistren:
'Ja, - zoo rigtte hij 't woord
op eens tot dezen, - uw Heerschap
Denkt bij zich zelven, ik zie 't,
wat beer is die pachter van Hoof toch!
En nochtans, ik en doe;
zulks kan heel 't dorp u getuigen!
Maer die jongen! - Mijnheer,
zie! 'k heb, drij jaer nu geleden,
Uit meêdoogen, omdat hij,
ge weet met de Ziekte, zijne ouders
Beiden in de eigenste weke
verloor, in pacht hem genomen,
Denkend hij zou mij als
koewachter toch immer van dienst zijn.
Ja maer, 'k geef u te raên,
hoe dikwijls ik sedert de boete

Reeds heb verbeurd, omdat
hij de beesten op 't erf van een ander
Loopen liet: - want hij zit
heel dagen te droomen; en, vindt hij
Ergens een stuksken papier,
krek! valt hij aen 't mannekens teeknen,
Alles vergetend wat voor
zijn dienst hem staet te verrigten!
'k Wou dat ge eens zaegt hoe de stal,
en de schuer, hoe alles ten onzent
Vol is gekrabbeld van peerden,
en koeijen, en vreemde figuren!
O! 't is een wonderlijk kind,
en - zie! juist gaen ze hem veilen! -
Lijk hij daer staet, niet waer?
't is in zijne oogen te lezen,
Dat er iets insteekt? - maer,
wat baet dit? om beesten te hoeden
Deugt hij geen zier, en ik,
waerachtig, ik heb er genoeg van!
Hooft gij, Liva! - 'k zeg het
nog eens - ik heb er genoeg van!

Doch reeds hoorde de Schilder
niet meer naer 't praten des pachters;
Gansch zijne aendacht was
op 't arreme Wardje gevestigd,
Dat men nu ook in 't midden
der kamer op tafel geplacet had.
'Ja, - dus mompelde hij, -
dit is wel de wakkere zwartkop,
Die, schier iederen dag,
wanneer ik daer ginder aen 't werk zit,
Uren aen een, van achter
een struik mij ligt te bespieden!
Zonderling jongsken! - zie!
hoe diep reeds voelt hij de smerte!'

Doodsbleek was inderdaed
nu 't kind; zijn lippekens beefden;
En, wie daer ook in 't rond
hem bekeek of betastte, zijne oogen
Roerloos, traenloos, flonkrend
van hoop en te gader van wanhoop,
Zagen niet anders dan 't stil -
voortweenende meisje en heur vader.

Doch de Armmeester had reeds
met slepende stemme de veiling
Aengevangen: 'k heb dus
voor twintig gulden 'nen pachter!
Riep hij; 'twintig gulden! -
wie neemt er den jongen voor minder?
Achtien; - zestien; - veertien; -
wie nog? wie minder dan veertien?
Twaelf! - Toe, pachter van Hoof!
't is de som van den vorigen jare!
Zet ge geen tientje? de knaep
is grooter en sterker geworden.'
En de bestedeling stak,
bij dit woord, de gevouwene handjes
Smeekend den boer te gemoet;
en uit Liva's benepenen gorgel
Brak nog een pijnlijke snik; -
maer van Hoof gaf tale noch teeken.
'Twaelf is dan het gebod!
zoo nam de uitroeper het woord weêr;
'Biedt er nog iemand zich aen
om den knaep voor minder te pachten?

Niemand minder? niemànd?' -
en 't 'geluk er meê!' ging hem ontvallen,
Toen er een heldere basstem
sprak: 'ik neme voor niet hem!'

Groot was alom de verbazing,
en allen nu gaepten den Schilder
Stom en twijfelend aen;
want 't was hij die dat woord had gesproken.
Sommigen lispten elkaer,
pinkoogend, in de oor dat het jok was;
Anderen juichten; en, wijl
de Armmeester bedremmeld tot hem trad,
Om te vernemen of hij
wel in ernst dit gebod had gegeven,
Waren Liva en Wardjen
elkaer in de armen gevlogen,
Huilende en snakkende, och arme!
om herten van steen te bewegen.
Doch, met een vriendelijk lachje
op 't anders zoo statige wezen,
Trok nu de Kunstenaer Wardje
tot zich; en, de lokken hem streelend,

Fluisterde hij hem toe:
‘Hou op van weenen, mijn jongen!
Morgen neem ik u meê
naer stad, om u schildren te leeren!’

Stokstijf bleef bij dit woord
een wijle de kleine. - Toen kleurde
’t Bloed zijn wangen op nieuw;
hij vestte zijn gitzwarte oogen
Diep-navorschend in die
van den Schilder; en, plotselings Liva
Nog eens sprakeloos en
hertstogtelijk tegen zijn boezem
Drukkende, - lei hij bedaerd
en met wondere fierheid zijn handje
In des Kunstenaers hand,
en volgde hem buiten de kamer.

III.

Wat toch is er van daeg
 in 't dorpen op handen? - de driekleur
 Waeit van den toren, en wenkt
 al 't volk uit de buerte ter feeste!
 Van 't eene einde der laen,
 die de kuipe doorsnijdt, tot aen 't ander,
 Is 't een eindloos gewieg
 en gewemel van wimpels en vaentjes,
 Waer sneeuw witte festoenen,
 bestikt met duizenden bloemen,
 Tusschen slingren van boom
 tot boom, zoo verre men zien kan.
 Hoeven en hutten, 't is al
 met kransen en meijen behangen;
 En praelbogen van spersielooft
 of donkere heibrem
 Breiden hun welfselen, hier
 en daer, trotsch over den heerweg.
 Altijd groeit het gewoel
 en gewriemel der mannen en vrouwen,

Die, in kermisgewaed,
toe komen gestroomd uit den omtrek.
De een blijft gapende staen,
en ontcijfert een vers of een jaerschrift,
Dat in 't bondige rood
en zwart, of in ronkende rijmen,
Van den Schilder vermeldt,
die den prijs van Roomen behaelde,
En van Dijck of Teniers,
ja! licht eens Rubens op zij streeft;
Anderen, de oog met de hand
voor 't flikkren der zonne beschermend,
Heffen zich op hun teenen
te midden der menigte, en turen
Of ze aen 't einde der dreef
nog geene beweging ontwaren.

Druk is 't geraes en gedrang
in de Zwaen; en, wie er aen huis hoort
Heeft er de handen vol
met tappen en dienen; want ieder
Die thans 't dorpken bezoekt,
wil tevens de kamer beschouwen,

Waer 't zoo wonder geval,
vóor dertien jaren gebeurd is.
Doch, hoe dikwijls hem vrouw
of kinders ook roepen, de huisbaes
Hooft noch ziet: hij is gansch
in 't versieren zijns gevels verslonden.
Blazende en zweetende klimt
hij neêr van de ladder, en zet zich
Juist in postuer, om beneden
de wieglende kroon te bewondren,
Die hij, zonder eene eischael
of een stadje te breken,
Uitstak, - als daer van Hoof,
klinkklaer in 't fluweel, op zijn gaffel,
Aen komt drentlen, en hem
blij-groetende klopt op den schouder.
'Braef zoo! braef! - dus bejegt
hij luide en lachend den hospes; -
Dat is weerd van de Zwaen,
waer 't geluk van mijn Wardje begost is!...
En nochtans, - zoo vervolgt
hij, na de versiering een pooze
Knikkend te hebben beschouwd, -
als ge denkt, dat dit alles mijn werk is!

Ja! 'k zie 't jongskén, mij dunkt,
daer binnen nog zitten, en smeekend
Beide zijn handekens mij
toesteken, om mogen te blijven....
Maer, ik wist wat ik deed!
ik leerde den Schilder al spoedig
Kennen wat kostbare gaef
ons Heer in dien kleine gelegd had,
En ik kikte noch mikte,
totdat hij zelve hem pachtte.
En nu - primus van Roomen!
mijn veeknaep primus van Roomen!...
Baes, zeg! weet ge wel, dat
hij thans, voor jaren en jaren,
Op 's Lands kosten mag reizen
de weereld door tot aen Roomen,
Waer hij den Paus zal zien,
en de Heilige Kerk, en - bedenk toch! -
Licht wordt gevraegd om het beeld
van den Vader der Christnen te schildren?
Primus van Roomen!... o kijk!
ik zei nog daer straks tot ons Liva:
Liva, zoo zei ik, gij hebt
op school nu gelegen....' Maer eensklaps

Stoort een joelend gejuich
zijn praten: - de vlag op den toren
Valt aen 't zwaeijen, de klokken
aen 't luiden, en vijftig geweeren,
Plots losknallende, doen
al de echo's schallen in 't ronde.
Op één punt staen thans
al de oogen gevestigd; de hoofden
Heffen zich over elkaer,
reikhalzende; en, voor een pooze,
Galmt daerboven alleen
't voortjubelend klokkengeklangel.
Doch, als de sissende vlam,
die, immer verbreedend, door 't heikruid
Slingert, zoo loopt weldra,
door de roerloos starende volksschaer,
't Blijde en steeds aengroeijend
gemompel: 'daer zijn ze! daer zijn ze!'
Dat zich nu ook alras
in eindeloos schateren oplost.

Aen d' ingang van de laen,
steeg tusschen 't gebladerte een stofwolk,

Weemlend als goud in de zon;
en spoedig onthult ze voor de oogen
Heel d' opdagenden stoet,
die den Primus van Roomen naer 't dorp voert.
'Plaets! maekt plaets dan!' zoo klinkt
's Veldwachters bevel; - maer de menigt',
Joelende en woelende, pakt
steeds digter op een, en ontsluit zich
Enkel als 't hoofd van den trein,
aenrukkend, van zelf haer uiteen drijft.

't Puik van de dorpsjeugd is 't,
die, gedoscht in Brabandsche kielen,
En met een fladderend lint
om den strooehoed, overendweder
Jagen en jakken op hun
forsche en zwaer-trapplende peerden.
Na hen stappen, geschaerd
in geleedren, de Broeders der Gilde
Van Sint Sebastiaen,
met den Koning aen 't spits, en den Vaendrig,
Die, schoon zeventig straks,
nog immer met de eigenste vlugheid

Danst en flikkert, en 't vaen
zich onder de beenen heromwipt,
Telkens dat trommel en fluit
't oud deuntje van 't *Reusken* doen schallen.
Dan nog volgt er een rei
van Meedekens, frissche gezigtjes,
Allen in 't wit, met een korfje
in de hand, waer ze bloemen uit strooijen;
En ten laetste de koets
met den jeugdigen Primus, gezeten
Tusschen den grijzen Pastoor
en den bloeienden Burgemeester.

En wat mag er althans
in 't herte des jongelings omgaen?
Wat al beelden, gedachten,
gevoelens, verdringen er, beurtlings
Blijde en treurig, elkaêr,
als in 't beekje de wentlende golfjes!
Bleek, schoon glansend van vreugd,
is zijn hoog, zwartlokkige voorhoofd;
En, al lachen zijne oogen,
hun lach toch blikkert door tranen.

Dertien jaer is 't geleên,
sinds hij, aen 's Vreemdelings zijde,
Zorgloos 't dorpken verliet,
alwaer hij verhakkeld en barvoets
Rondzwierf, - hulplooze weeze,
aen 't muschje gelijk, wien de sperwer,
Vóor het nog zelve zijn aes
kan zoeken, zijne oûkens ontroofd heeft.
En, wat verandering sinds
in zijn geest en zijn hert! wat herschepping!
Maer, wat al arbeid ook!
wat zwoegen bij dag en bij nachte!
Thans, ja! won hij het loon,
waervoor hij zoo moedig gekampt heeft;
Thans is hij weerdig erkend
om 't heiligdom binnen te treden,
Waer hem de hand van de Kunst
de geheimen der Schoonheid ontsluijert!
Thans is hij Schilder! - Maer och!
hoe dikwijls zonk hem 't vertwijflend
Hoofd niet neêr op de borst,
bij 't koortsig en magteloos poogen,
Om 't helstralende beeld,
dat hij voelde in zijn binnenste leven,

Op 't weêrbarstige doek
aen lijnen en kleuren te kluistren!
Och! hoe dikwijls rees,
in die donkere stonden van wanhoop,
't Dorpken niet op voor zijn ziel,
van tintlende frischheid omtooverd,
En hem verwijtend: waerom,
gij dwaze, waerom mij verlaten?
'k Hadde u onwetendheid, ja!
licht armoê geschonken; maer tevens
Eenvoud en vreê des gemoeds:
gij hadt van den kelk der begeestring
Nimmer geproefd, maer dien
der ontgoocheling ook niet geledigd!
En nu treedt hij 't binnen,
getooid met den lauwer des kunstnaers!
Nu juicht iedere boom,
elk huis, als 't ware, hem tegen!...
En zie! alles is hier
nog juist lijk toen hij er wegtrok!
Juist zoo als hij het sinds
in alle zijn droomen terugzag.
't Kerksken, alwaer hij zoo droef
en zoo ernstig zijn 'Onze Vader'

Opzei; 't klokkengelui,
dat thans door de lucht zijn triomf zingt,
En waernaer hij zoo vaek,
vreemd-mijmrend, daer ginds zat te luistren;
Iedere stam van de dreef,
elk paeltje bezijden den rijweg;
't Nietigste ding, dat hij nooit
bij zijn wete aendachtig beschouwde;
Alles, zoo waent hij, komt
al lachend hem tegengesprongen,
En, bij iederen zwai
van het wiel, is 't een nieuwe verrassing!

En, terwijl in zijn hert
aldus het herdenken aen vroeger
Met de aendoening van heden
tot zalige ontroering te saem smelt,
Voert hem allengskens de stoet
naer de hoeve des Burgemeesters,
Waer hem de eerwijn wacht,
en een stevige kerremismaeltijd.

't Is in 't ronde, van onder
zijn voeten tot tegen de huizen,
Maer één hoofdengolf,
één zwaaijen van hoeden en doeken,
Eén aenhoudend getier,
voortwentelend nevens zijn zijde,
Tusschen hetwelk nu hier,
dan ginder het schot van een roer knalt.

En - hoezeer hen de tijd
ook hebbe veranderd - daer zijn er
Velen nog, die hij herkent
in 't gewriemel der menigte, en toeknikt,
Ja, zelfs groet bij den naem; -
en zie! zoo dikwijls dit voorvalt,
Schatert en stijgt het gejubel
zoo luid en zoo dol in de hoogte,
Dat hij, al lachend, hen zelf
met de hand tot bedaren moet wenken.

Slechts éene is er, een meisje,
die juicht noch wuift met den zakdoek.

Achter al de anderen staet ze,
beschaemd zich telkens verbergend,
Dat hij naer heuren kant
zijn hoofd maer halvelings omwendt,
En, met heur groot blauw oog,
toch hoopvol tusschen de koppen
Glurende, of hij ook haer
niet zou herkennen en groeten....

't Moedig gespan, dat hem voert,
neemt vlak voor haer voeten zijn omzwaei,
En houdt stil bij de poort
van des dorpvoogds prachtige hoeve.
't Drijtal klimt uit de koets;
stapt, onder een laetsten triomfboog,
't Voorhof over, en is in 't huis,
waer 't verbeid wordt, verdwenen.

En, wyl 't juichen rond haer
steeds voortduert, wendt zich de maged
Plotselings om, en slaet
een pad in tusschen het schaerhout,

Heimelijk zich een traen
met den voorschoot wisschend van de oogen.

IV.

Lang reeds duerde het mael;
en Edward - lijk ze nu allen
't Wardje van eertijds noemden -
had aen de ontelbare schotels
Eere gedaen wat hij kon,
bij ieder tot eten gekwollen,
Eerst door den gastheer, voorts
door zijn vrouw, en ten slotte door beider
Poezlige dochter, die 't al
dan nog kruidde met loddrige lonkjes.
Reeds had de Koster en Onderwijzer
plegtstatig zijn 'Lofdicht'
Voorgedragen, waerin
de Olympus en Phoebus-Apollo
Vreemd met Rubens en
Quinten Massys en den Primus van Roomen

Spartelden onder elkaer
op touterende alexandrijnen,
Van 's mans eigene hand,
net of 't gegraveerd was, geschreven
Op een folio-blad,
omslingerd van trekken en krullen,
Euglen, en papegaeijen,
en alle figuren verbeeldend.
Reeds was menige bol,
ongewoon aen den zoeten pastoorswijn
(Echte jaer-elver, hun mild
uit den hospes zijn kelder geschonken),
Meer dan 't paste verhit;
en het vrolijk gepraet was allengskens
Overgegaen tot geraes,
dat in twist zelfs dreigde te ontaerden.
Trouwens een gast had, dom
of berekend, gevraegd aen zijn buerman,
Waerom pachter van Hoof
niet mede ter feeste genood werd;
En toen de andre hem stil
herinnerde, dat, bij de kiezing,
Vóór drij maenden, van Hoof
zich tegen den Burgemeester

Op den rang had gezet,
riep de eerste, op de tafel een vuistslag
Gevend, dat al het gescherf
er van opsprong: 'Kan men dat schelen?
'k Zeg ik, dat men van Hoof
had moeten verzoeken, dat zeg ik!
En, bij dit woord, was de anders
zoo stemmige hospes, verschriklijk,
Opgevlogen; en al
de genooden er tusschen: de een tegen,
De andere voor, en de meeste
om 't geschil met een dronk te beslechten.

En de verbijsterde held
van den dag, die al lange ter zijde
Zat naer de venster te zien,
waer 't getintel der dalende zonne
Toch zoo vriendelijk speelde
om een weemlenden rank van den wijngaerd,
Nam die verwarring te baet,
om zachtjes de kamer te ontsluipen,
En zich 't blakende hoofd
voor een wijle in de lucht te verfrisschen.

Och! wat deed het hem goed,
na zoo veel woelige ontroering,
Eindelijk zich toch eens
in den hof alleen te gevoelen!
Gansch door't verkwikkend genot
van stilte en koelte vermeesterd,
Trad hij gedachtloos daerheen,
in de lijnregt-loopende wegen;
Nu eens blijvende staen
hij den zonnewijzer in 't midden,
Dan bij de bloemen, die kool-
en ajuinbed lieflijk bezoomden,
Of, met droomenden blik,
d' omtrek der fantastische vogels
Volgend, waerin op de hoeken
der hagen de palm was versneden.

Doch, hier kon men nog steeds
van binnen hem merken; en daerom
Sloop hij den vijver langs,
dwars door het plantsoen naer den boomgaerd.

En thans aemde hij vrij,
thans kwam hij eerst regt tot zich zelve.

Ja! dit waren ze wel,
de oude appelaers, grillig en knoestig,
Onder hun blozende vracht
tot laeg hij de aerde zich buigend!
Immer de zelfde, waer hij
zoo vaek - vermetel de hofgracht
Overgewipt, - met kluppels
en kluiten had onder gesmeten!
En, als om de begoochling
geheel te volmaken, daer stond nog,
Juist zoo als toen, aen heur tuijer,
een geit in 't lommer te grazen,
Nevens een veulen, dat schuw
en dartel er overendweer sprong.

Roerloos bleef hij een wijl
bij dien aanblik en dit herdenken.
Dan, omzigtig de klink
van 't achterpoortje des boomgaerds

Lichtende, trad hij over
den vlonder, en staerde het veld in.

En daer breidde zich voor
zijne oogen nu gansch het tooneel uit,
Waer hij iedere vreugd
van zijn donkere kindsheid gesmaekt had.
O! wat vloeide er een stroom
van herinnring hem tegen! - Het was of
Daer in zijn binnenst op eens
een hof vol geurige bloemen
Oplook! 't Ritslen van 't loof,
't zacht sjirpen van krekels en vogels,
't Avondkoeltje, zoo frisch
zijn lokken omsuizlend, het lispte
Alles hem toe: zeg, weet ge
nog dit, en herinnert ge u dat nog?
Duizelig stond hij, gelijk
een droomende; en beide zijne armen
Naer 't goudglanzig en dommlend
verschiet uitstreckkende, sprak hij,
Met een stemme, waer gansch
zijn ziel in sidderde: 'Liva!'

Liva! - en over den weg,
zoo vaek aen heur zijde betreden,
Wen hij de koeijen, daer ginds,
naer de wei of weder naer huis dreef,
Dwaelde hij thans, zich zelven
en wie hem mogt wachten vergeten,
Nu eens lachende, en dan
weêr een traen zich vagende uit de oogen.
Liva! - en 't lokte hem links
en regts al wat hij ontmoette,
Heimelijk uit om blijven
te staen, en aen Liva te mijmren.
Hier, op den wegkant, was 't
een oude, afhangende braemstruik,
Die, zoo hij waende, hem noodde
om nog eens van de vruchten te proeven,
Waer heur lippekens toen
zoo vaek meê waren gebloedvlekt;
Verder knikte er een boom
hem tegen, als wilde hij zeggen:
Zoudt ge om een nestje voor haer
in mijn wiegelend sop u nog wagen?

Of wel 't heestergewas,
waer hij doortrok, suizelde zacht hem
Iets van een voorschoot vol
aerdbezen en nootjes in de ooren.
Doch, hoe betooverend al
wat hij zag, bij iedere schrede,
Hem ook wenkte om bij deze
of gene herinnring te toeven,
Altijd spoedde hij voort,
of een geest hem onzichtbaer vooruitdreef.

En, ten leste, daer lag ze
voor hem, daer lag ze, zijn weide!
Hier, door den heuvel beschut,
met zijn treurig-suizende dennen;
Daer, in de doolaeg zacht-
uitlopende tusschen het schaerhout.
En nog juist lijk op de uer,
dat hij huiswaerts trok met de koeijen,
Spreidde zij, zat van gloed
en van goudglans, 't vochtige dauwwaes
Over haer bloemekens uit,
die hunne oogskens tot sluimeren loken.

Wonderlijk klopte hem 't hert;
en, de kronkeling volgend der beke,
Vroeg hij zich zelven: 'Zou ginds
nog altoos 't waggelend brugsken
Onder de linde bestaen,
en de bank om de knobblige wortels,
Waer wij zoo menigen dag
in schuldeloos kuizelen sleten?
Daer, ja, daer wil ik rusten,
en weêr in 't verleden mij droomen!'
En, door 't elzen gewas,
waer 't liefelijk plekje als in wegschool,
Drong hij vooruit, en -
droomde hij, God! - of stond hij voor Liva?...

't Was wel zij, in der daed!
wel zij, die, met d' arm op de leuning
Rustend van 't bruggesken, stond
en droomende staerde in het water.
't Was zijn Liva wel, ja!
van vroeger; hij hadde ze daedlijk
Midden van duizend herkend:
en toch - hoe was ze veranderd!

Hoe was de schraelheid des kinds
ontwikkeld tot poezlige rondheid!
Welk een bevallige schroom,
en wat zedige zwier in die houding!
Wat al betoovring, wat
harmonij van frischheid en schoonheid,
Spelende om iederen trek
des gelaets, en als licht het omstralend!

O! zoo vaek had hij zich
in droomen dees heuglijke ontmoeting
Voorgespiegeld: zoo vaek
in gedachte zijn kus op heur kaken
Luid doen klappren, en haer
aen 't herte gedrukt, en zijne oogen
Zalig gespiegeld in heur
zoo vranke en zoo vrolijke kijkers! -
En, nu hij daer voor zich,
in steê van de dartele speelnoot,
Deze zoo ernstige maegd
aenschouwde, die - God! hoe bekoorlijk! -
Blozende vóor zich blikte,
en in vrouwlijke schuwheid als wegdook;

Nu was op eens al wat hij
zoo dikwijls besloot haer te zeggen,
Hem als geroofd van de tong;
en, al heviger kleurend dan 't meisje,
Stond hij, zoo wel als zij,
een pooze bedremmeld en zwijgend.

Dan, met geweld van den dwang
dier verrukkelijk-zoete beschaemdheid
Zich losmakende, sprak hij
met tranengetril in de stemme:
‘t Was, ja hier! 't was hier,
dat ik Liva weder moest vinden!
Op dees plekje, dat gansch
met haer beeld in mijn binnenst vergroeid is!
Hier, waer geen blad, geen grasje
verroert, dat heur naem mij niet toezingt!....
O! wat was nog mijn hand
onervaren in d' arbeid, wanneer ik,
Liva! reeds heimlijk uw beeld,
met die linde, en die bank, en dit brugsken,
Poogde op papier of doek
uit mijn hert mij voor oogen te toovren!

En, hoe dikwijls werd niet
die arbeid hernomen! hoe zalig
Vloede er bij wijlen een traen
op 't palet, als 't mij weder gelukt was
Om een trekje te meer
aen dit beeld uit mijn herte te ontstelen!...
Liva, want ja! in dit hert,
heeft de jongling zoo trouw de gedachtnis
Steeds van 't meisje bewaerd,
dat alleen zich om 't knaepje bekreunde.....
En gij, hebt ge soms ook
't koewachterken u nog herinnerd,
Liva?...? En 't meisje, dat nu
haer siddrende wimpers eerst opsloeg,
Zag hem - met welk een blik! -
in de oogen, en roerde de lippen;
Doch, naer de leuning der brug
plots 't hoofdje afwendende, borst zij
Uit in tranen, die stil
langs heur vingeren drupten in 't beekje.

En, in vervoering de hand,
waer zij 't weenend gelaet meê bedekt hield,

Grijpende, en met zijn kussen
bedekkende, riep hij: 'O! dwaes toch!
Dwaes dat ik ben!... te vragen
of Liva nog mijns wel herdacht heeft,
Als ik haer op dees dag,
en op dees plekje terugvind!
Ja! gij ook, is het niet?
gij ook kost d' arremen speelnoot
Niet vergeten? gij ook
zijt gelukkig hem weder te ontmoeten?
Ja! laet ons eenmael nog,
als kinderen, nevens elkander,
Daer, op de eigenste bank...'
Doch angstvol blikte de maged
Om zich henen; en: 'Zie toch,
Edward, - smeekte zij, - de avond
Gaet haest vallen: mijn vader...'
En hij, als bragte dit woord hem
Eensklaps licht in den geest:
'Uw vader, zegt gij, uw vader?
Ja, dien moet ik de hand
nog drukken, alvorens ik inslaep!
Liva, mag ik tot hem
u leiden?' En blozende schoof nu

't Meisje de siddrende hand
 op den arm, dien de jongling haer aenbood;
 En daer stapten zij naest
 elkander de baen naer het dorp in!

V.

Heeft een tovenaer hier
 zijn roede gezwaeid, dat er alles
 Zoo is veranderd? - Wie zou
 nog de weide van vroeger herkennen,
 In den prachtigen hof,
 die daeronder voor de oogen zich uitbreid
 Enkel nog vloeit er het beekje
 door heen; en, boven al 't loover,
 Heft zich statig dé linde,
 als een alles-beheerschende erinnring.
 En hoe vriendelijk schouwt,
 van onder de donkere dennen,
 't Prettige landhuisje over
 dien tuin en 't verrukkelijk landschap!

Wie is de lieveling des lots,
die hier zijn dagen mag slijten?
Zou het misschien?... Doch zie!
daer nadert een koets in de dreve,
Aen weêrskanten omstuwde
van de dorpsjeugd, die, met de klompen
In de hand, voortstuift
wat ze kan, om de dravers te volgen.
Zie! hoe 't tusschen den zwerm
uit het rijtuig suikeren bollen
Hagelt! en hoe ze er, in 't zand
neêrbuitlend, om grielen en grabblen!
Hoor! hoe het rondom schalt
en schatert: 'de doopeling leve!'
Want 't is 't zoontje van 't Hof,
dat de koetse te kersten gevoerd heeft.

Daer staen reeds op de pui
van het huis de genooden ter doopfeest,
Die 't aenrollend gerij
met handen en lachjes begroeten.

Edward - 't glanst hem uit de oogen:
 'ik ben de gelukkige vader!' -
 Wipt van de trede en biedt
 zijn hand aen den Peter van 't kindje,
 D' ouden meester, die eens
 als besteedling des Armen hem pachtte,
 Om hem als Kunstnaer, gevierd
 en beroemd, doen weder te keeren!
 Dan nog werkt zich de Meter
 - des dorpvoogds waggelende weêrhelft -
 't Rijtuig uit, en na die
 komt eindelijk de baker, die 't kind draegt.

Vol is beneden nu 't huis
 van vrolijk gewawel. Doch Edward,
 Heimlijk den trap op gesneld,
 ontnemt aen de baker het kindje;
 En, met dien duerbaren last,
 tot het leger geslopen der kraemvrouw,
 Legt hij het haer aen de borst,
 en fluistert: 'hier breng ik uw zoon weêr,

Liva!...' en snikt, en stort,
als 't ware, geheel zijn herte
Uit in een stroom van kussen
en tranen op 't kind en de moeder.

Haest komt pachter van Hoof
nogtans met de boodschap hem stooren,
Dat de genooden op hem
alleen nog zitten te wachten.
En, al knorrende van
'nog altijd de eigenste losbol,'
Kan hij zelve zich niet
weêrhouden 'die wolk van 'nen jongen,'
Lijk hij zijn kleinzoon noemt,
toch even een zoentje te geven,
En eens op de armen te troeflen,
met echt-grootvaderlijk' hoogmoed.
Dan, ten leste, gewekt
door 't blijde geruisch van beneden,
Rukken zij beiden zich los
uit dien hemel van zoete betoovring,

En verschijnen, ontroerd,
op elkander geleund, in de feestzael,
Waer het nu t' allen kant,
bij 't heffen der glazen, hun toeklinkt:
'Groeije en bloeije het zaed
van Edward en Liva voor eeuwig!'